

**UNIVERZITA PARDUBICE
FAKULTA ZDRAVOTNICKÝCH STUDIÍ**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2008

Lucie Vosmanská

**Univerzita pardubice
Fakulta zdravotnických studií**

**Výuka k partnerství, manželství a rodičovství u dětí na
základní škole**

Lucie Vosmanská

**Bakalářská práce
2008**

Univerzita Pardubice
Fakulta zdravotnických studií
Katedra porodní asistence
Akademický rok: 2007/2008

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE (PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Lucie VOSMANSKÁ**

Studijní program: **B5341 Ošetrovatelství**

Studijní obor: **Porodní asistentka**

Název tématu: **Výchova k partnerství, manželství a rodičovství u dětí na základní škole**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

1. Sběr informací, studium tématické literatury a popis problematiky týkající se sexuální výchovy.
2. Stanovení podmínek, metod, cílů a hypotéz práce.
3. Prozkoumání výběru vhodných metod výzkumu a respondentů s vedoucím práce.
4. Výběr metodiky a sestavení dotazníku.
5. Rozdání dotazníků.
6. Analýza a interpretace získaných dat.
7. Kritické zhodnocení a doporučení.

Rozsah grafických prací:
Rozsah pracovní zprávy: **30 stran**
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

1. MACHOVÁ, J.; HAMANOVÁ, J. Reprodukční zdraví v dospívání (příručka k sexuální výchově). 1. vyd. Praha: Nakladatelství H & H, 2002. ISBN 80-86022-94-3.
2. KALHOUS, Z.; OBST, O. Školní didaktika. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 1998. ISBN 80-7067-920-4.
3. CITTERBART, Karel. Gynekologie. 1. vyd. Praha: Galén, 2001. ISBN 80-7262-094-0.
4. MATĚJÍČEK, Zdeněk. Co, kdy a jak ve výchově dětí. 3. vyd. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-494X.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Světlana Beránková**
Katedra porodní asistence

Datum zadání bakalářské práce: **30. listopadu 2007**

Termín odevzdání bakalářské práce: **25. dubna 2008**

prof./MUDr. Arnošt Pellant, DrSc.
děkan

L.S.

Mgr. Markéta Moravcová
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 15. ledna 2008

Souhrn

Tématem bakalářské práce je výuka sexuální výchovy u žáků základní školy. Jedná se o práci teoreticko-průzkumnou/výzkumnou, ve které by autorka ráda zjistila názor učitelů na výuku sexuální výchovy. Zajímá se především o to, zda je pro ně výuka témat, která souvisí se sexuální výchovou, problematická, jak je vyučují a zda si myslí, že rozsah probíraného učiva je pro dnešní mládež dostatečný.

Práce je rozdělena na teoretickou část, která je věnována problematice učebních osnov a didaktických zásad, a na empirickou část, ve které se autorka pomocí dotazníku snažila zjistit, jakou formou probíhá sexuální výchova na prvním a druhém stupni základních škol, zda mají učitelé nějaké problémy při výuce tohoto předmětu a v neposlední řadě, zda by uvítali při výuce pomoc porodní asistentky.

Klíčová slova:

- sexualita
- výchova ke zdraví
- porodní asistentka
- základní škola
- výuka

Summary

Theme of this bachelor's dissertation is teaching of sexual education at pupils in elementary school. This work is of theoretical-research character and the author would like to ascertain the opinion of teachers on teaching of sexual education. The author is interested primarily in the fact, whether the teaching of topics connected with sexual education is problematic for teachers, how do they teach them, and if they consider the extent of the taught subject matter to be sufficient for present young generation.

The work is divided to theoretical part, dealing with problems of curricula and didactic principles, and empirical part where the author tried, through the mediation of a questionnaire, to ascertain the form, in which sexual education is taught on the first and second stage of elementary schools, whether the teachers have any problems with teaching this subject and last, but not least if the assistance of midwife at teaching would be appreciated by the teachers.

Key words:

- sexuality
- education to health
- midwife
- elementary school
- teaching

Obsah:

1	Úvod	1
2	Úloha společnosti, školy a rodiny při výuce sexuální výchovy	2
3	Psychosociální vývoj dítěte	4
4	Didaktické zásady	5
4.1	Zásada komplexního rozvoje osobnosti žáka.....	5
4.2	Zásada vědeckosti.....	6
4.3	Zásada individuálního přístupu	6
4.4	Zásada spojení teorie s praxí	6
4.5	Zásada uvědomělosti a aktivity	7
4.6	Zásada názornosti	7
4.7	Zásada přiměřenosti.....	7
4.8	Zásada soustavnosti	8
4.9	Zásada trvalosti a operativnosti.....	8
5	Metody výuky	9
6	Výukové předměty	10
6.1	Prvouka	10
	Vybraná témata z prvouky.....	11
6.2	Přírodověda	12
	Vybraná témata z přírodovědy	12
6.3	Občanská výchova.....	13
	Vybraná témata z občanské výchovy	13
6.4	Přírodopis	14
	Vybraná témata z přírodopisu	14
6.5	Rodinná výchova	15
	Vybraná témata z rodinné výchovy.....	16
7	Hypotézy	18
7.1	Popis vlastního výzkumu	19
7.2	Metodika výzkumu	20
7.3	Grafické znázornění zjištěných dat.....	22
	Otázka číslo 1.....	22
	Otázka číslo 2.....	23
	Otázka číslo 3.....	24
	Otázka číslo 4.....	25
	Otázka číslo 5.....	26
	Otázka číslo 6.....	27
	Otázka číslo 7.....	29
	Otázka číslo 8.....	30
	Otázka číslo 9.....	32
	Otázka číslo 10.....	32
	Otázka číslo 11.....	34
	Otázka číslo 12.....	35
	Otázka číslo 13.....	37
	Otázka číslo 14.....	38
8	Diskuze	41
9	Závěr	45
	Soupis bibliografických citací	46
	Seznam tabulek v textu	47

Seznam obrázků v textu.....	48
Seznam příloh.....	49

Cíl práce

Cílem bakalářské práce je zjistit komplexní názor pedagogů, kteří učí na základní škole výuku k partnerství, manželství a rodičovství, na problematiku tohoto předmětu. Snahou práce a výzkumu je zjistit, zda mají při výuce konkrétních témat nějaké problémy, které by se mohly negativně odrazit ve vědomostech žáků z oblasti sexuality. Dále se práce zaměřuje na výukovou formu, kterou pedagogové využívají při výuce témat z oblasti partnerství, manželství a rodičovství. V neposlední řadě je cílem práce také zjistit názor pedagogů na možnost pomoci odborníků ve výuce a konečně i samotné uplatnění porodní asistentky v hodinách rodinné výchovy.

Teoretická část

1 Úvod

Je nesporné, že nejlepším prostředím pro výchovu v oblasti plánovaného rodičovství a sexuálního chování je dobře fungující rodina. Avšak ne každý rodič je schopen nebo ochoten mluvit se svým dítětem právě o problematice sexuality. Často spoléhají právě na to, že jejich dítě dostane všechny potřebné informace ve škole. Výsledkem toho je, že dospívající jedinec může být opožděně a nedostatečně informován o rizicích, které jsou spojeny s projevy sexuálního chování, a může být nedostatečně připraven na svou roli v partnerských vztazích.

Je nezbytné, aby si děti co nejdříve osvojily zodpovědnost za své zdraví, aby věděly, jakým způsobem si ho mohou upevňovat a chránit. Proto je nutné poskytovat dospívajícím dostatečné informace o reprodukčním zdraví, aby měli možnost vytvořit si vlastní správné postoje k sexualitě, které jsou nezbytné pro odpovědné chování.

Není pochyb, že škola hraje ve výuce sexuální výchovy důležitou roli. Již od prvních let povinné školní docházky se dítě seznamuje se základy rodinné a sexuální výchovy.

Je důležité, aby učitel dobře poznal své žáky a správně odhadnul, kdy a v jakém rozsahu jim zpřístupní určité informace. Během školních let se znalosti a vědomosti žáků ohledně sexuální výchovy v různých výukových předmětech postupně prohlubují a na druhém stupni je tomuto tématu již věnován celý předmět, a tím je Rodinná výchova. Právě v tomto předmětu je nutný citlivý přístup učitele i jeho případná spolupráce s dalšími odborníky. A toto je další oblast, na kterou se ve své práci zaměřuji. Zajímá mě především, zda by si učitelé přáli, aby jim při výkladu některých specifických témat pomáhala porodní asistentka nebo jiní odborníci.

Již delší dobu se společnost snaží o co největší zkvalitnění sexuální výchovy na školách, a i když se nám může zdát, že dnešní mládež je o všech nástrahách, které souvisejí se sexuálním chováním, informována z médií a svého okolí, často je opak pravdou.

V teoretické části práce bych se ráda věnovala problematice výuky sexuální výchovy a dalším souvisejícím tématům. V praktické části se pomocí dotazníku snažím zjistit, zda je výuka k partnerství, manželství a rodičovství pro učitele problematičtější, jakým způsobem ji vyučují a možnost uplatnění porodní asistentky během výuky.

2 Úloha společnosti, školy a rodiny při výuce sexuální výchovy

Výuka sexuální výchovy neboli výchova k plánovanému partnerství, manželství a rodičovství je jeden z mnoha okruhů, se kterými se žák v průběhu studia na základní škole seznamuje. Na rozdíl od jiných předmětů však může být výuka právě tohoto předmětu značně problematická z důvodu probíraných témat a vyžaduje, aby učitel aktivně a empaticky zpřístupňoval žákům takové informace, které jsou pro jejich věk přiměřené. Dnes je již jasné, že informace z oblasti sexuality není možné žákům upírat, naopak, škola hraje ihned po rodině nejdůležitější roli v získávání informací. Vzhledem k tomu, že se společnost snaží adekvátně vychovávat dospívající jedince, jsou uváděny do praxe různé projekty, vypracovávány příslušné koncepce a učební osnovy tak, aby dospívající jedinec průběžně a systematicky získával informace právě z oblasti sexuality. Světová zdravotnická organizace stanovila několik cílů, které usilují o sebekontrolu mladých lidí v pohlavní sféře a přesvědčení mladého člověka, aby odložil sexuální styk do doby, kdy bude schopen trvalého vztahu k jednomu partnerovi. Mezi další cíle patří vštípit mladému jedinci vědomí, co je sexuálně rizikové chování, znalosti toho, jak snižovat rizika tohoto chování, zdůraznit, že dívka je rizikovým chováním a jeho následky ohrožena více než chlapec, a proto u chlapců vypěstovat ohleduplnost a schopnost dívku chránit. V neposlední řadě vysvětlit a ukázat mladým lidem, že hodnota a přitažlivost člověka nespočívá jen v jeho vzhledu a atraktivitě. Aby mohly být tyto cíle splněny, je potřeba, aby se prohloubil systém vzdělávání a výchovy k zodpovědnosti za zdraví. Myslím si, že škola může velmi zásadně ovlivnit to, zda bude možné příslušné dílčí úkoly splnit.

Aby tedy tyto cíle mohly být splněny, je potřeba neustále rozvíjet a podporovat žáky v aktivní péči o své zdraví již od jejich nástupu na základní školu. Dnešní osnovy jsou sestaveny tak, aby se žáci dozvíдали informace průběžně a ve vzájemné návaznosti. S tím, jak postupují do vyšších ročníků, jsou informace znova opakovány a prohlubovány. Je potřeba, aby učitel správně odhadnul, kdy a jak rozsáhlé informace má svým žákům sdělit. Aby však mohlo být získávání a osvojování informací a dovedností efektivní, je nutné, aby učitel postupoval při výuce v souladu s didaktickými zásadami a uplatňoval efektivní metody výuky. Je potřeba klást důraz na to, že je nezbytné, aby se rozvíjeli všechny stránky osobnosti. První a nejdůležitější stránkou, kterou je nutno rozvíjet, je stránka afektivní. V této rovině by především měla působit rodina. Pokud dítě vyrůstá v rodině, kde není

problém hovořit o rozdílech mezi pohlavími, a kde rodiče neuhýbají před odpovědí nebo dokonce nereagují podrážděně, je pro něj i v pozdější době samozřejmé, že dokáže mít rádo samo sebe a své tělo a nedělá mu potíže mluvit o případných problémech. Pokud však dítě není vychováváno k tomu, aby správně přijímalo své tělo a lidskou sexualitu považuje za tabu, může se později stát, že v partnerském vztahu nebude mladý člověk schopen správně prosadit své názory například ohledně antikoncepce, nebude mít dostatek správných a nezkreslených informací, a právě to může být příčinou neplánovaného otěhotnění nebo vystavení se riziku přenosu pohlavních chorob. Rodiče představují pro dítě vzor a jejich vztah je prvním příkladem toho, jak mohou vztahy mezi mužem a ženou vypadat. Samozřejmě, že chování rodičů k sobě navzájem i k druhým lidem může být velmi odlišné, proto jsou pro dítě buď pozitivním, nebo negativním vzorem. Z uvedeného je jasné, že rozhodující vliv na utváření postojů v sexuální oblasti má rodina, která působí na dítě mnohem dříve než jakákoliv jiná vzdělávací instituce. Škola tedy může na dítě působit až mnohem později a to na úrovni kvality a kvantity informací, které svému žákovi zpřístupní. Rodiče by svému dítěti měli jako první předat důležité informace a škola by následně měla zajistit systematičnost těchto informací, formovat citové vazby, morální hodnoty a etické postoje. Výchova k partnerství, manželství a rodičovství, stejně jako výchova ke zdraví na základní škole, by měla poskytnout jedinci kvalitní a aktuální informace. Myslím si, že čím více adekvátních informací škola žákovi poskytne, tím lépe si pak mladý člověk vytváří správné postoje k dané problematice. Škola tedy může zcela zásadním způsobem ovlivňovat zdravý sexuální vývoj mládeže. Aby však žák získal dostatek vhodných informací, je nutné, aby se na výuce této problematiky podíleli erudovaní učitelé s dostatkem zkušeností, kterým nedělá problémy hovořit o všech oblastech lidské sexuality a zdraví. Výuka by měla probíhat podle všech didaktických zásad s použitím vhodných a efektivních výukových metod a respektováním psychosociálního vývoje dítěte. Proto se v teoretické části práce zabývám vývojem dítěte z psychologického hlediska, didaktickými zásadami a metodami výuky, stejně jako předměty, jejichž náplní je právě výuka ke zdraví, partnerství, manželství a rodičovství (1, 2).

3 Psychosociální vývoj dítěte

Každé období dospívání má svá specifika, a proto by se výuka sexuální výchovy měla svým obsahem těmto specifikům co nejvíce přiblížit. S respektováním těchto specifik také úzce souvisí didaktická zásada přiměřenosti, o které bude zmínka v následující kapitole.

Předškolní věk je nejvýznamnější období pro utváření mužské a ženské role. Nejvíce je to asi vidět na volbě zájmů, kdy dítě přejímá a osvojuje si typicky mužskou nebo ženskou roli. V tomto období má na dítě velký vliv způsob chování rodičů. Jejich vzájemná komunikace velmi ovlivňuje rozvoj sexuální role dítěte a rozvoj vztahu k druhému pohlaví.

Období mladšího školního věku až do puberty je považováno v sexuální oblasti za období klidu. Avšak některé děti mohou již v tomto období masturbovat nebo hrát i hry, při kterých zkoumají intimní části těla, nebo napodobují sexuální chování dospělých. Nejsou to však typické hry mezi chlapcem a dívkou, spíše se jedná o skupiny chlapců nebo děvčat. Samozřejmě si mezi sebou předávají informace nejrůznějšího charakteru, například o pohlavních orgánech, rozmnožování a podobně.

Po klidném období dětství přichází puberta, která je typická zvýšením psychické citlivosti a zranitelnosti, charakteristické je také střídání nálad, emoce mohou být výrazně záporně laděné, jedinec může být nespokojený sám se sebou a se svým vzhledem nebo se svým okolím. Na utváření jeho sebevědomí začínají mít velký vliv masmédiá.

V časně adolescenci dochází k sexuálnímu probuzení, které je charakteristické intenzivním zájmem o druhé pohlaví a sexuální fantazii.

V období střední adolescence dochází k dalšímu rozvoji mužské a ženské role, navazování romantických vztahů, ale již i u některých jedinců k nekoitálním nebo dokonce i koitálním aktivitám.

Období pozdní adolescence je typické tvorbou trvalejších a zralejších vztahů, jedinec si vytváří stabilní systém hodnot a zdravý vztah k druhému pohlaví (1, 2).

4 Didaktické zásady

Didaktické zásady jsou pravidla, která by měl každý učitel při práci s dětmi uplatňovat a respektovat. Při výuce sexuální výchovy používají učitelé různé metody, všechny ale mají společný základ a tím jsou didaktické zásady, proto je v následující kapitole uvádím a alespoň stručně popisuji.

1. zásada komplexního rozvoje osobnosti žáka
2. zásada vědeckosti
3. zásada individuálního přístupu
4. zásada spojení teorie s praxí
5. zásada uvědomělosti a aktivity
6. zásada názornosti
7. zásada přiměřenosti,
8. zásada soustavnosti
9. zásada trvalosti a operativnosti (3)

4.1 *Zásada komplexního rozvoje osobnosti žáka*

V jakémkoliv předmětu a u kteréhokoliv tématického celku lze realizovat rozvoj tří základních struktur osobnosti žáka - oblast kognitivní, afektivní a psychomotorickou. Je tedy záležitostí učitele, aby dokázal dané učivo ve vztahu k této zásadě správně analyzovat, a na tomto základě si stanovil vhodné výukové cíle. Při výuce je tedy potřeba organizovat hodinu a témata tak, aby byla pro žáka zajímavá a on mohl uplatnit svoji kreativitu, dovedl si probíranou problematiku názorně představit, eventuálně i vyzkoušet a následně zapamatovat (3, 4).

4.2 Zásada vědeckosti

Zásada vědeckosti vyžaduje použití vědy jako zdroje faktů, pojmů a zákonitostí, které jsou žákům ve vyučování předkládány. Je nutné, aby používané výukové metody, formy a materiální prostředky v učebním procesu podporovaly u žáků samostatnost, aktivitu a tvořivost. V praxi to znamená používat adekvátní zdroje informací, vhodnou a aktuální literaturu a v neposlední řadě také aktivitu učitele a jeho ochotu sledovat, přijímat a předávat nejnovější poznatky (3).

4.3 Zásada individuálního přístupu

Tato zásada zdůrazňuje nutnost přihlížet k individuálním rozdílům v paměti, myšlení, charakteru a vůli mezi jednotlivými žáky. Především přihlížíme ke zdravotnímu stavu žáka, k celkové úrovni myšlení a chápání, k individuálním rozdílům ve vlastnostech paměti, pozornosti a představivosti. Důležité je respektovat i odlišnosti v oblasti potřeb, zájmů, motivace, domácího prostředí, citových a volních procesů (3, 4).

4.4 Zásada spojení teorie s praxí

Tato zásada vyžaduje, aby žáci získávali vědomosti nejenom prostřednictvím živého slova učitele nebo z literatury, ale i ze své osobní zkušenosti, a aby nové vědomosti mohli účinně uplatnit v praxi. Při výuce sexuální výchovy tedy můžeme žákovi teoreticky problematiku vysvětlit a následně mu umožnit, aby si danou činnost vyzkoušel. Například při probírání tematiky jednotlivých antikoncepčních metod je možné žákům prezervativ nejen ukázat na obrázku, ale i nechat žáky, aby si ho vyzkoušely nasadit třeba na banán (3, 4).

4.5 Zásada uvědomělosti a aktivity

Tato zásada požaduje, aby se žáci aktivně účastnili výuky na základě vlastní vnitřní potřeby. Kvalita žákovy uvědomělosti při učení nezávisí jen na rozvoji rozumové stránky, ale i stránky citové a volní. Tento proces předpokládá, že žák pochopí a uvědomí si výukové cíle, ke kterým směřuje, bude přesvědčen o jejich kvalitě a možnosti dosažení a bude mít pocit vnitřního uspokojení při jejich dosažení. Výuka sexuální výuky bývá podle mého názoru často problematická nejen ze strany učitele, ale i ze strany žáka, a to například kvůli studu. Je nutné tento stud respektovat, ale zároveň se snažit nenásilným způsobem podpořit přirozenou zvědavost mladého jedince a motivovat ho k tomu, aby si uvědomil, že lidská sexualita je naprosto přirozená věc, a znalost této problematiky mu umožní lepší péči o své zdraví (3, 4).

4.6 Zásada názornosti

Výzkumy prokázaly, že 80 % informací je vnímáno zrakem, 12 % sluchem, 5 % hmatem a 3 % ostatními smysly.

Výsledky současného výzkumu však ukazují na to, že tradiční výuka uvedené údaje nerespektuje. Na zrakový analyzátor připadá ve výuce pouze 12 % přijatých informací, ale na sluchový analyzátor 80 %, na hmatový 5 % na ostatní smysly 3 % informací. Z výsledků tohoto výzkumu je jasné, že při výuce je potřeba aktivně využívat moderní multimediální metody v doprovodu výkladu, nakonec je možno nechat žáky, aby si sami některé činnosti vyzkoušely (3, 4).

4.7 Zásada přiměřenosti

Zásada přiměřenosti vyžaduje, aby učivo svým obsahem i rozsahem odpovídalo psychickému i somatickému rozvoji dítěte příslušného věku, ale zároveň bralo ohled na individuální zvláštnosti jednotlivých žáků. Akceptovat tuto zásadu vyžaduje především individuální přístup k žákovi a k hodnocení jeho výkonu. Tuto zásadu respektují učební osnovy, proto žák získává v příslušném věku adekvátní informace. Byla by chyba podávat

některé informace předčasně, daleko horší by však podle mého názoru bylo, kdyby žák příslušné informace dostal později nebo dokonce vůbec (3, 4).

4.8 Zásada soustavnosti

Jde o zásadu, která vyžaduje, aby si žáci pod vedením učitele osvojovali vědomosti a dovednosti systematicky a v ucelené soustavě. Učivo má být uspořádáno tak, aby poznatky tvořily pro žáky přijatelnou posloupnost, a jeden poznatek logicky vyplýval z druhého. Tato zásada také vyžaduje, aby se žák postupně naučil pracovat pravidelně a soustavně a aby si vytvořil svůj osobní pracovní systém. V praxi to například znamená, že již v první třídě se žák seznamuje s informacemi o lidském těle a jednotlivými rozdíly mezi mužem a ženou, v dalších ročnících si osvojuje vědomosti o funkci jednotlivých orgánů a orgánových soustav a učí se zodpovědnosti za své zdraví (3, 4).

4.9 Zásada trvalosti a operativnosti

Tato didaktická zásada vyžaduje takové působení, aby si žáci osvojené vědomosti a dovednosti trvale zapamatovali. Za trvalé pokládáme vědomosti a dovednosti, které si žák uchovává v dlouhodobé paměti, dokáže si je vybavit bez větší námahy a které mu umožňují řešit různorodé úkoly. Při uplatňování této zásady nesmíme zapomínat na některá specifika paměti a zapamatování. Nejvíce zapomínáme to, co jsme si nově osvojili, tedy v prvních několika hodinách a dnech. Uchování poznatků v paměti můžeme ovlivnit. Důležitá je motivace žáků, pochopení učiva, návaznost učiva, aktivní opakování nebo zapojení více smyslů do procesu poznání. Při výuce sexuální výchovy je nutné snažit se o to, aby si žák zapamatoval a v běžném životě dovedl uplatnit znalosti a dovednosti, které jsou pro něho zásadní, jako například znalost jednotlivých metod antikoncepce a jejich použití (3, 4).

V této části jsem vyjmenovala jednotlivé didaktické zásady i jejich obsah. Didaktické zásady představují základní stavební kameny, které má učitel k dispozici při konstrukci výuky. Znalostí a správným aplikováním těchto zásad v praxi docílí učitel efektivnějšího způsobu výuky.

5 Metody výuky

Výuka vybraných témat z předmětu sexuální výchova může být pro některé pedagogy problematická, a proto možná mají tendence se konkrétním tématům vyhnout použitím výukové metody, která ale není pro dané téma příliš vhodná. Proto jsou v následující kapitole stručně vyjmenovány některé základní metody, aby bylo možno udělat si představu o tom, jaké má pedagog při výuce možnosti volby.

Nelze říci, která výuková metoda je nejvhodnější pro sexuální výchovu, ideální je kombinace několika metod. Proto jsem zde vybrala několik možností, jak lze podle mého názoru efektivně vyučovat sexuální výchovu. Klasifikace metod je velmi rozsáhlá, takže jsem pro přehlednost zvolila některé metody z komplexní klasifikace základních skupin metod výuky dle rozdělení Josefa Maňáka.

Z didaktického hlediska dělíme metody na metody slovní, mezi které patří popis, vysvětlování, přednáška, ale i rozhovor, diskuze, dialog, kompozice nebo práce s učebnicí. V praxi to znamená, že při výuce žáci pracují s adekvátní literaturou a výuka může být například oživena diskuzí s odborníkem. Při využívání názorně demonstračních metod se uplatňuje předvádění, demonstrace nebo dynamická projekce. Proto je vhodné do výuky zahrnout i aktivní předvádění modelových situací nebo činností a doplnit například videoprojekcí na dané téma. Třetím typem jsou metody praktické, kam je možno zařadit nácvik pohybových a pracovních dovedností, pracovní, grafické a výtvarné činnosti. Prakticky to znamená, že můžeme při vyučování využít například situačních nebo inscenačních her, na kterých si žák může vyzkoušet modely správného chování v určité situaci (3, 4).

6 Výukové předměty

Již od první třídy získává žák určité vědomosti a znalosti z oblasti sexuální výchovy. V dalších ročnících se výuka sexuální výchovy přesouvá do různých předmětů, ale vždy si žák získané vědomosti prohlubuje. V této kapitole se budeme věnovat předmětům, jejichž obsah v sobě zahrnuje i oblasti ze sexuální výchovy. Dostaneme tak celkové povědomí o obsahu učiva v jednotlivých ročnících a předmětech, kde jsou vyučovány.

V 1.–3. ročníku se tématům z oblasti sexuální výchovy věnuje předmět prvouka, takže se v dalším textu zabývám výukovým obsahem tohoto předmětu a v krátkosti se věnuji i některým vybraným kapitolám. V následujících ročnících na danou problematiku navazuje hned několik předmětů, a to přírodověda ve 4.-5. ročníku, přírodopis, občanská výchova a rodinná výchova. Poslední tři jmenované předměty se vyučují současně v průběhu 6.–9. ročníku.

6.1 Prvouka

Prvouka uvádí žáky do prostředí školy a školního řádu a pomáhá jim překonat náročné období, kterým je pro ně zahájení pravidelné školní docházky. Vytváří předpoklady pro formování základních pracovních i režimových návyků a učí žáka, jak si správně organizovat čas práce, zábavy a odpočinku podle vlastních potřeb i oprávněných nároků jiných. Předmět však především učí žáka novým poznatkům a dovednostem z různých oblastí života. Vytváří základní představy o nejběžnějších skutečnostech a zákonitostech v přírodě, ve společnosti, dále o lidských činnostech, výtvorech a vztazích i o nejdůležitějších podmínkách života. Témata spojuje do jednoduchého systému základních poznatků a vztahů, umožňuje jejich praktické ověření ve škole a porovnání se zkušenostmi ze života v rodině, z mimoškolních činností a z předškolní výchovy.

Učivo prvouky není striktně rozděleno do jednotlivých ročníků. Je tedy na učiteli, aby si sám podle svých zkušeností a pedagogických záměrů sestavil z konkrétních témat souvislý program vzdělávání. Výuka začíná s poznatky a činnostmi, které jsou žákům nejbližší a nejznámější, nebo které ho nejvíce ovlivňují. Mezi tato témata patří například Moje rodina, Zdraví, Osobní hygiena apod. Tato témata se opakují a prohlubují a postupně na ně navazují méně známé náměty. Učební osnovy tohoto předmětu tvoří obsahový rámec, v němž učitel

rozhoduje o konečném výběru učiva, o časovém prostoru, který danému tématu věnuje. Osvojování učiva probíhá především formou různých činností a her, které podporují tvořivost, učí žáka osvojovat si nové dovednosti a utvářet si vztah k okolnímu světu. Žáci si během výuky vyměňují své zkušenosti a zážitky (5).

Vybraná témata z prvouky

Předmět je členěn do tématických bloků a jedním z nich je i téma s názvem *Moje rodina*. V tomto tématickém celku se žáci seznámí s příbuzenskými vztahy v rodině. Získají informace o jednotlivých vztazích mezi členy rodiny, o nutnosti soudržnosti členů, o vzájemné ochraně, pochopení i úctě. Osvojují si dovednosti správné komunikace s jednotlivými členy rodiny i s osobami méně známými. Učí se znát práva a povinnosti jednotlivých členů rodiny, rozdělení rolí, podíl na chodu domácnosti, pečovat o nemocné a handicapované členy rodiny, zvířata i rostliny. Získávají nově vědomosti o významných událostech v rodině, ale seznamují se i s problematikou rozchodu rodičů, smrti člena rodiny aj.

Velký celek tvoří nauka o člověku. Během výuky se žák dozvídá o vrozených biologických rozdílech mezi lidmi, popisuje lidskou postavu, jednotlivé části těla, odlišnosti v rámci pohlaví, barvy pleti, vlasů, očí apod. Učí se rozeznat a popsat nejdůležitější vnější a vnitřní orgány a jejich funkce, lidské smysly, dozvídá se o jednotlivých etapách lidského života, o základních životních potřebách a projevech člověka. Dále se žák dozvídá, co je zdraví, nemoc, jaká jsou běžná onemocnění a jejich příznaky, jak se může proti nemocem chránit. Osvojuje si správné chování nemocného doma, u lékaře, v nemocnici, základní pravidla při užívání léků. Získává vědomosti z oblasti zdravého denního režimu, základních hygienických návyků a intimní hygieny, první pomoci a přivolání lékařské pomoci.

Posledním z témat, které jsem vybrala se jmenuje *Základy rodinné a sexuální výchovy*. V tomto tématickém bloku se žák dozvídá, jaká je funkce rodiny, kdo do ní patří, jaké jsou typy rodiny, co to je rodinná atmosféra. Dále se učí znát základní anatomické odlišnosti mužského a ženského těla, správné pojmy pro označení jednotlivých částí těla včetně pohlavních orgánů. Získává informace o početí a narození dítěte, o sexuálním chování mezi lidmi, o sexuálním zneužívání, učí se zásady bezpečného chování na veřejně přístupných místech.

Tyto tématické celky poskytují žákům prvního, druhého a třetího ročníku základní informace z oblasti sexuální výchovy. Během výuky by žáci měli být zapojováni do průběhu hodiny formou různých modelových situací, her, kresbou a sdělováním vlastních zážitků. V rámci témat o sexuální výchově na prvouku navazuje ve 4. a 5. ročníku Přírodověda (5).

6.2 Přírodověda

Přírodověda je předmět, který se opírá o vybrané poznatky z různých přírodovědných oborů a zaměřuje se na to, aby žáci získávali vědomosti, dovednosti a schopnosti, které jim umožní aktivně poznávat přírodu, člověka a svět, který vytvořil, ve kterém žije a pracuje. Žáci získávají základní vědomosti o Zemi, člověku a technice. Poznávají základní jevy a vztahy v přírodě, souvislosti mezi organismy navzájem, mezi organismy a prostředím i mezi člověkem a ostatní biosférou. Rozvíjejí se jejich schopnosti samostatně poznávat a pozorovat přírodu, tvořit si kladný vztah k přírodě, ke svému zdraví a zdravému způsobu života i k ochraně životního prostředí (6).

Vybraná témata z přírodovědy

V tomto předmětu se danému tématu věnuje kapitola, která se jmenuje Člověk, jeho životní podmínky a vztahy k prostředí. V této kapitole se žák dozvídá informace o znacích, které jsou pro člověka charakteristické, o lidském organismu a jeho vztahu k prostředí. Získává vědomosti o povrchu, opoře a řízení těla, učí se o trávicí soustavě a důležitosti zdravé potravy a čisté vody. Dále získává vědomosti o dýchací soustavě, o významu čistého vzduchu pro člověka. V neposlední řadě toto téma zahrnuje i problematiku vylučovací soustavy a význam čistoty a hygieny pro člověka.

Přírodověda svým obsahem navazuje na učivo prvouky v 1.–3. ročníku. V tomto předmětu si žáci prohlubují své znalosti o lidském těle, o funkci jednotlivých orgánů i celých soustav. Osvojování učiva probíhá převážně formou pozorování, srovnávání a dalších aktivních činností. Uplatňují se i modelové situace, ekologické hry i vlastní zkušenosti žáků. Na předmět přírodověda navazuje v dalších letech školní docházky hned několik předmětů. Současně probíhá v 6. – 9. ročníku výuka přírodopisu, občanské výchovy a rodinné výchovy. V každém z těchto předmětů je možno naleznout témata, jejichž obsah lze souhrnně označit

jako sexuální výchovu. Proto se v následující části zaměřuji na to, jaké informace žáci v těchto předmětech získávají (6).

6.3 Občanská výchova

Občanská výchova rozšiřuje a prohlubuje dosavadní vědomosti a dovednosti žáků ze společenskovední oblasti a navazuje na učivo prvouky a jiných předmětů. V této návaznosti učí žáky orientaci ve významných okolnostech společenského života a seznamuje je s postavením jednotlivců ve struktuře společenských vztahů. Formuje u žáků vnitřní postoje k důležitým oblastem lidského života, pozitivní hodnotové orientace, vědomí odpovědnosti za vlastní život, za důsledky svého rozhodování, za kvalitu mezilidských vztahů, svěřené práce a životního prostředí. Výuka se orientuje na to, aby se žák naučil posuzovat, srovnávat a orientovat se ve společenských jevech ve své zemi, aby si utvořil představu o lokálních i globálních problémech společnosti. Učí žáky orientaci v osobním, citovém, rodinném i společenském životě, v základních životních hodnotách. Pomáhá, aby si žáci osvojili dovednost přiměřené mezilidské komunikace a společenského styku, vyjádření a zdůvodnění svých názorů. Učí respektovat práva a názory, vnímat své vlastní chování i chování druhých, řešit problémy podle svého svědomí (7).

Vybraná témata z občanské výchovy

Člověk a dospívání je tématického celku, ve kterém se žák dozvídá, jaké jsou fáze lidského života a tělesné, duševní a sociální změny, které tyto fáze doprovázejí. Získává poznatky z oblasti proměn a prožívání člověka v průběhu dospívání, charakteru a jeho utváření, sebehodnocení, sebepoznání, sebevýchovy. Zjišťuje, jak působí malé a velké sociální skupiny na osobnost dospívajícího. Učí se o životosprávě a zdravém životním stylu v období dospívání, o vhodných a nevhodných způsobech využívání volného času, o významu volného času pro tělesné a duševní zdraví člověka.

Další kapitola se věnuje citovému životu člověka a je zaměřena na získání nových informací z citové oblasti. Žák se učí, jaké jsou základní znaky a druhy citů, citové stavy a nálady, jejich vliv na chování a jednání člověka, příčiny citových výkyvů dospívajících. Učí

se rozeznávat druhy citových vztahů člověka, jejich podoby a projevy. Osvojuje si vědomosti o tom, co to jsou vyšší city a jaké jsou jejich podoby. Dozvídá se, jakými způsoby řešit citové problémy, náročné životní situace a jak zvládat stres.

Následuje téma Člověk a rodinný život, které se zabývá problematikou zodpovědného výběru životního partnera, mravních a právních předpokladů pro uzavření manželství, obsáhle se věnuje i zodpovědnému rodičovství, rozebírá mravní, právní a ekonomické problémy nezralého rodičovství a způsoby jejich řešení. Žák se také dozvídá, jaká je mravní a právní odpovědnost rodičů za péči o děti, jaká jsou práva dítěte v rodině, jak řešit konflikty v rodinných kruzích. Získává přehled o příčinách rozvodovosti, o funkci předmanželských a manželských poraden a jejich významu při řešení konfliktů. V neposlední řadě se tato kapitola zabývá i tématem náhradní rodičovské péče (7).

6.4 Přírodopis

Obsah učiva tohoto předmětu je vybrán tak, aby si žáci v průběhu vzdělávání vytvořili ucelenou představu o vztazích mezi živou a neživou přírodou, seznámili se s různými formami života na Zemi a pochopili spjatost člověka s přírodou a jejími zákonitostmi. Žáci mají v rámci tohoto předmětu získat přehled o vzniku a vývoji Země, o stavbě těl vybraných organismů včetně člověka, o nerostech, vesmíru a Zemi. Měli by se naučit kriticky hodnotit své jednání i jednání ostatních lidí ve vztahu k životnímu prostředí a odstraňovat negativní vlivy ohrožující zdravý tělesný i duševní vývoj lidí (8).

Vybraná témata z přírodopisu

Jedním z témat, které jsem vybrala je téma s názvem Stavba těla a funkce jednotlivých orgánů člověka. Žák získává vědomosti o opěrné a pohybové soustavě, dozvídá se, jaká je první předlékařská pomoc při zlomeninách a dalších poraněních. Zjišťuje, jaká je stavba a funkce oběhové a dýchací soustavy, a učí se umělé dýchání při zástavě dechu. Osvojuje si poznatky o vylučovací a rozmnožovací soustavě, zabývá se i tématy odpovědného rodičovství, nebezpečí pohlavně přenosných chorob včetně problematiky onemocnění AIDS. Dále žák poznává stavbu a funkci nervové soustavy a smyslových orgánů.

Další kapitola se jmenuje Poškození lidského organismu. Tato část se věnuje problematice onemocnění, přenosu, vstupní brány a prevenci onemocnění. Dále žák získává informace o negativních vlivech kouření a drog na lidský organismus. Poslední část tohoto celku se věnuje duševní hygieně a základům první pomoci (8).

6.5 Rodinná výchova

Rodinná výchova je předmět, jehož úkolem je působit a přispívat k osobnostnímu a sociálnímu rozvoji dospívajících žáků. Základním tématem je zdraví a rodina. V návaznosti na výchovu ke zdraví v předchozích ročnících prohlubuje tento předmět daná témata o další specifické poznatky, které umožní dospívajícímu jedinci lépe porozumět různým životním situacím a správně se rozhodovat v otázkách partnerského i rodinného života, rodičovství a osobního bezpečí. Výuka rodinné výchovy směřuje k tomu, aby si žáci uvědomovali problémy a potřeby v oblasti zdraví, zdravého životního stylu, rodinného života, rodičovství a osobního bezpečí. Žáci si osvojují odpovědné chování, rozhodování a komunikaci v oblastech partnerského života, rodičovství a rodinného života. Učí se orientovat v konfliktních a krizových situacích souvisejících se zdravím, osobním bezpečím, mezilidskými vztahy a aby dovedli správně reagovat a přijímat odpovědnost za bezpečí své i druhých.

Učivo se stále více zaměřuje na osvojení komunikačních technik, vhodné argumentace, chování a rozhodování ve prospěch zdraví. Výuku je proto nutné obohatit kromě klasického výkladu i o specifické výukové metody, jako je například práce ve skupinách, didaktické situační hry, peer programy, řízené a spontánní diskuze, využívání videoprogramů, besedy s odborníky, exkurze a jiné. Tématický obsah je shodný pro chlapce i dívky, ale některá témata je možné probírat odděleně. Specifický obsah předmětu a netradiční výukové metody vyžadují učitele, který má příslušnou aprobaci a je schopen úzké spolupráce s rodiči žáků (9).

Vybraná témata z rodinné výchovy

V tématickém celku, který se zabývá rodinou a širším sociálním prostředím se žák dozvídá informace o postavení muže a ženy v rodině, o vlivu rodinného prostředí na rozvoj osobnosti, o potřebách rodiny vzhledem k bydlení, o právech jedince na vlastní soukromí, o možných změnách v rodině, například o narození dítěte, o problematice adopce, rozvodu, úmrtí a podobně. Získává informace o faktorech, které ovlivňují stabilitu rodiny. Také zjišťuje, jaké jsou důsledky předčasného těhotenství a manželství a prohlubuje si umění sociální komunikace.

Další kapitola je o rozvoji osobnosti a zaměřuje se především na to, aby si žáci osvojili učivo z oblasti typologie osobnosti, formování osobnosti, dědičných a získaných faktorů a možnostech jejich ovlivnění. Dále si prohlubují své znalosti o duševním a tělesném zdraví, o duševní hygieně, o situacích, které ohrožují zdravý vývoj osobnosti. Učí se, jak správně řešit a vyrovnávat se s problémem a zjišťují, jaké jsou nesprávné způsoby řešení problémů, například agrese, uzavřenost nebo toxikomanie.

V následujícím tématu, které se nazývá Péče o zdraví, osobní hygiena, režim dne, si žáci prohlubují již získané znalosti z oblasti zdraví a odpovědnosti za vlastní zdraví, prevence onemocnění a problematiky ošetřování nemocného člena rodiny. Tato kapitola rozebírá i etické vztahy k nemocnému a zdravotně postiženému, zabývá se tématem rekonvalescence po úrazu či onemocnění. Dále si žáci opakují a prohlubují znalosti o intimní hygieně, duševní hygieně, nutnosti relaxace a regenerace. Učí se, jak si správně upravit režim dne s ohledem na své potřeby a povinnosti, jaké jsou základy kosmetické péče a hygieny odívání.

Posledním tématickým celkem je Sexuální výchova. V této rozsáhlé kapitole si žák osvojuje informace o problematice prvních sexuálních kontaktů, zakládání rodiny, plánování rodičovství. Učí se o biologické, psychické a sociální zralosti, masturbaci, nekoitálních aktivitách, metodách antikoncepce, problematice umělého přerušování těhotenství. V této kapitole jsou i témata, která se zabývají pohlavně přenosnými onemocněními a možnostmi přenosu, prevence a léčby daných onemocnění. Žáci se zabývají i tématy sexuální orientace, promiskuity, prostituce, pornografie a sexuálního zneužívání (9).

Výzkumná část

7 Hypotézy

Ve výzkumné části práce jsem se snažila zjistit názory učitelů na současný stav výuky k partnerství, manželství a rodičovství na jejich škole, zajímaly mě jejich názory na dostatečnost informací, způsoby výuky, které aplikují v hodinách, i možnost uplatnění porodních asistentek při výuce některých témat. V závislosti na cílech práce jsem si stanovila 8 hypotéz.

Celou bakalářskou práci jsem napsala v textovém editoru Microsoft Word 2003, analýzu dat jsem pak prováděla pomocí programu Microsoft Excel 2003, ve kterém jsem pracovala s kontingenčními tabulkami.

1. Alespoň polovina učitelů si myslí, že dosavadní znalosti dětí o určité problematice jsou dostačující.
2. S přibývajícím věkem žáků se zvyšuje jejich zájem o problematiku sexuality, proto se snaží získat další informace komunikací s rodiči.
3. Většina učitelů používá jako výukovou metodu videoprojekci.
4. Učitelé ve věku 23-45 let mají méně často při výuce problémy hovořit o tématech z oblasti sexuality, než učitelé ve věkové kategorii 46-55 let.
5. Většina učitelů považuje rozsah učiva sexuální výchovy za dostatečný.
6. Učitelé ve věku 23-45 let nepovažují rozsah učiva za dostačující
7. Více než polovina učitelů ve věku 46-55 let by uvítaly pomoc odborníka.
8. Největší zájem o pomoc porodní asistentky mají učitelé rodinné výchovy.

7.1 Popis vlastního výzkumu

Výzkumnou část bakalářské práce jsem zpracovala na základě informací a dat, které jsem získala z pilotního předvýzkumu a následného samotného výzkumu. Pro lepší orientaci v problematice sexuální výchovy jsem tedy provedla pomocí dotazníku pilotní výzkum ve spolupráci s 15 respondenty ze 4 pardubických základních škol. Na základě získaných informací jsem dosavadní otázky v dotazníku pozměnila a některé ještě přidala. Definitivní dotazník jsem pak rozdala 60 respondentům z 12 škol v Pardubickém a Moravskoslezském kraji v období od srpna do prosince 2008.

V úvodu dotazníku jsem oslovila respondenty a požádala je o spolupráci vyplněním dotazníku, dále jsem uvedla informace o mé osobě a důvody, které mě vedou k rozdáání dotazníku, v závěru jsem je ujistila o anonymitě a využití získaných informací pouze ke studijním výzkumným účelům. Otázky v dotazníku jsem se snažila formulovat srozumitelně a přitom tak, aby mi poskytovaly co nejvíce informací a dat.

V dotazníku jsem použila celkem 14 otázek, z toho bylo 8 otázek uzavřených, 4 otázky polootevřené a 2 otázky otevřené. Respondenti mohli v některých otázkách zvolit více z nabízených možností. Respondenti nebyli omezeni věkem, pohlavím ani dle stupně základní školy, na kterém učili. Jednalo se však pouze o učitele, kteří ve svých hodinách vyučují problematiku partnerství, manželství a rodičovství a reprodukčního zdraví. Z celkového počtu 60 rozdaných dotazníků jich bylo použitelných 56. Nepoužité dotazníky byly ve dvou případech špatně vyplněny, zbylé se mi nevrátily

7.2 Metodika výzkumu

Dotazník je jedna z metod, pomocí kterých získáváme různé typy dat. Cílem je získat co největší množství informací při využití série otázek. Výhodou dotazníku oproti jiným metodám je jeho časová nenáročnost, i poměrně snadné zpracování dat, které ale velmi záleží na typu použitých otázek.

Otázky neboli položky dělíme dle struktury na uzavřené, polozavřené (polootevřené) nebo otevřené. Při užití uzavřené otázky respondent vybírá z námi nabídnutých možností. V dotazníku, který jsem respondentům rozdávala, jsou otázky č. 1, 2, 3, 5, 7, 8, 11, 12 uzavřené. Velkou výhodou těchto otázek je jejich následné jednoduché zpracování. Nevýhodou je malý prostor který nabízejí, respondent si tedy nemusí vždy vybrat odpověď „šitou na míru“. Naproti tomu otevřené otázky poskytují respondentovi neomezený prostor pro odpověď, s tímto kladem však souvisí i velká nevýhoda, kterou je velmi obtížná následná analýza dat. V dotazníku je tento typ otázky použit u položky č. 9 a 13. Polozavřené otázky jsou kombinací obou předchozích typů. Strukturou jsou velmi podobné uzavřeným typům otázek, avšak je zde navíc položka „jiné“, ve které může respondent volně odpovědět na dané téma. V dotazníku je tento typ otázek užit u položek č. 4, 6, 10 a 14.

Analýzu dat, která jsem pomocí dotazníku získala, jsem vyhodnotila pomocí programu Microsoft Excel 2003. Respondenti mohli u některých položek zvolit více odpovědí, proto jsem tyto komplexní otázky za účelem detailnějšího zkoumání závislostí transformovala na více jednodušších otázek.

Například otázku „Ve kterém předmětu sexuální výchovu vyučujete?“ jsem transformovala na více otázek typu „Vyučujete prvouku?“, „Vyučujete přírodopis?“ atd. Stejným způsobem jsem přistupovala k otázce „Uvítal/a byste při výuce sexuální výchovy pomoc porodní asistentky nebo jiných odborníků?“.

Otázka, ve které se ptám na metody výuky patří mezi polootevřené a pedagogové mohli zvolit více odpovědí. Tyto odpovědi jsem klasifikovala do jedné z následujících možností:

- Výklad
- Diskuze
- Média
- Jiné

Otázku, zda studenti již mají nějaké externí informace, jsem pro získání informací vypustila, protože většina respondentů odpověděla konkrétní zdroje externích informací o sexuální výchově. Proto jsem se rozhodla zkoumat konkrétní kanály zdrojových informací.

Tím byla příprava dat pro analýzu dokončená. Data byla transformována do tzv. první normální formy (1 NF). Tabulka je v první normální formě, jestliže lze do každého pole dosadit pouze jednoduchý datový typ (tyto datové typy jsou dále nedělitelné).

Pro další zkoumání dat jsem použila nástroj „kontingenční tabulka“, který je součástí programu Microsoft Excel 2003.

Výsledky analýzy jsem pak znázornila pomocí různých typů grafů, všechny grafy jsem pak pro větší přehlednost doplnila tabulkami. Grafy a tabulky jsem vytvořila také v programu Microsoft Excel 2003. Ke každému grafu jsem napsala krátký komentář.

7.3 Grafické znázornění zjištěných dat

V následující části práce jsou graficky znázorněny zjištěné informace. Pro přehlednost uvádím u každého grafu i tabulku s příslušnými hodnotami. Jak jsem již uvedla v předchozí kapitole, analýzu otázky číslo 5 jsem vzhledem k tomu, že na ni téměř všichni respondenti odpověděli kladně, vypustila.

Otázka číslo 1

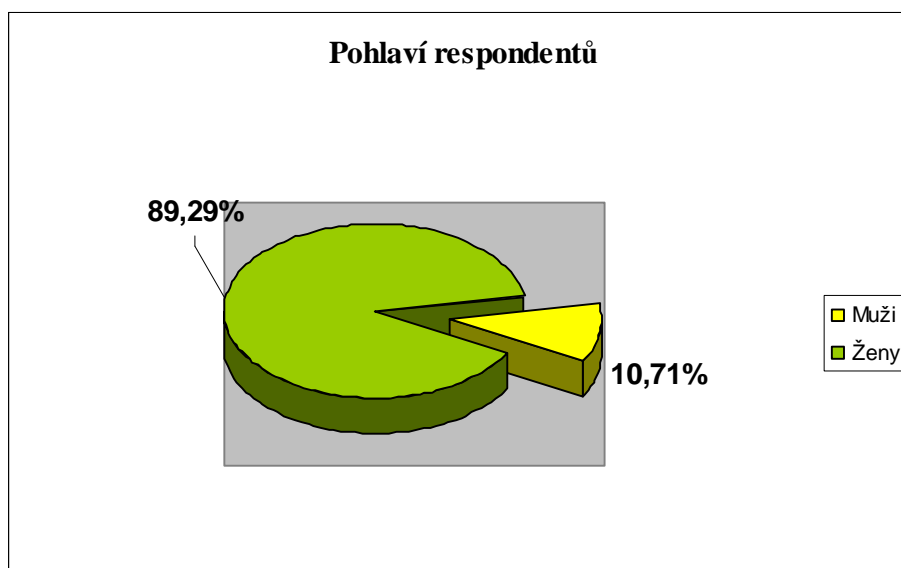
Pohlaví:

- a) žena
- b) muž

V první otázce jsem zjišťovala pohlaví vyučujících. Z 56 respondentů bylo pouze 10,71 % mužů, žen bylo 89,29 %. Tato data jsou zobrazena v následující tabulce a grafu (tab.1, obr.č. 1.).

Tab. č. 1 *Rozdělení respondentů dle pohlaví*

Pohlaví	Celkem	(%)
Muži	6	10,71
Ženy	50	89,29
Celkový součet	56	100

Obr. č. 1 *Rozdělení respondentů dle pohlaví*

Otázka číslo 2

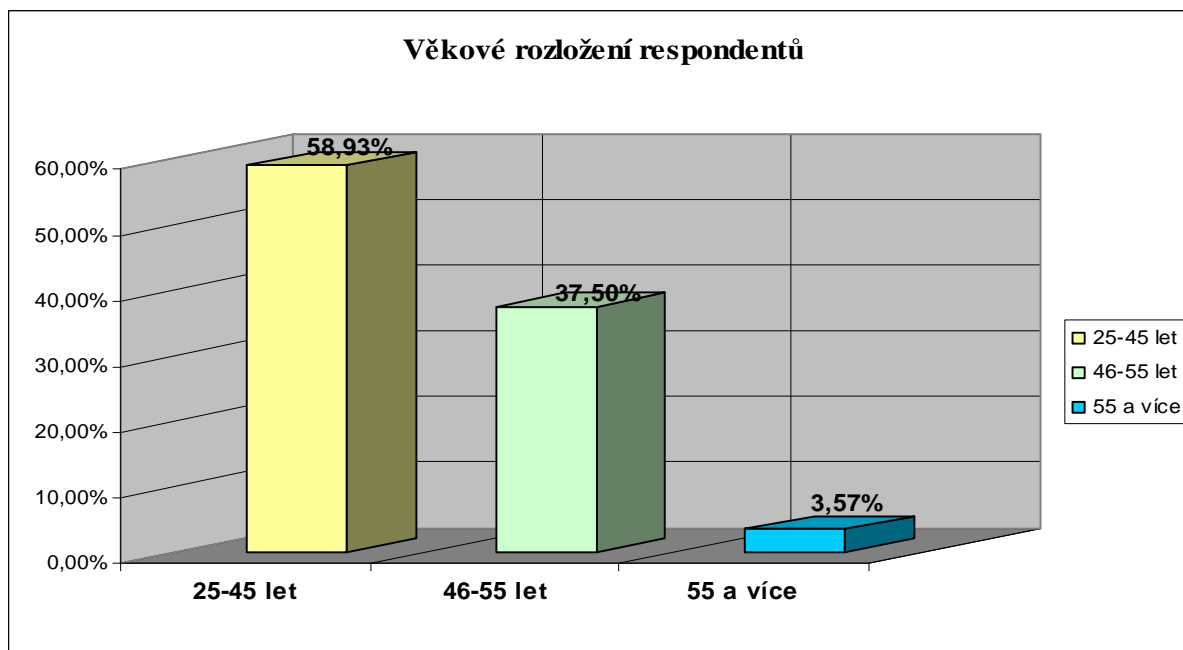
Věk:

- a) 23-45 let
- b) 46-55 let
- c) 56 a více let

Druhá otázka je zaměřena na věkové rozložení vyučujících. Podle výsledků výzkumu je nejvíce dotazovaných učitelů ve věku 23-45 let a to je 53,93 %, druhou nejčastější věkovou kategorií je věk mezi 46-55 lety, tedy 37,50 %. Nejmenší věkové zastoupení je ve třetí věkové skupině, pouze 2 respondenti, tedy 3,57 %. Ve třetí věkové skupině tedy není dostatečný počet respondentů na to, abych dále s touto hodnotou mohla pracovat, v opačném případě by byla validita výsledků diskutabilní (tab. 2, obr.č. 2).

Tab. č. 2 Rozdělení respondentů dle věku

Věkové rozložení respondentů								
	25-45 let	(%)	46-55 let	(%)	55 let a více	(%)	Celkový součet	(%)
Celk. počet respondentů	33	58,93	21	37,50	2	3,57	56	100

Obr. č. 2 Rozdělení respondentů dle věku

Otázka číslo 3

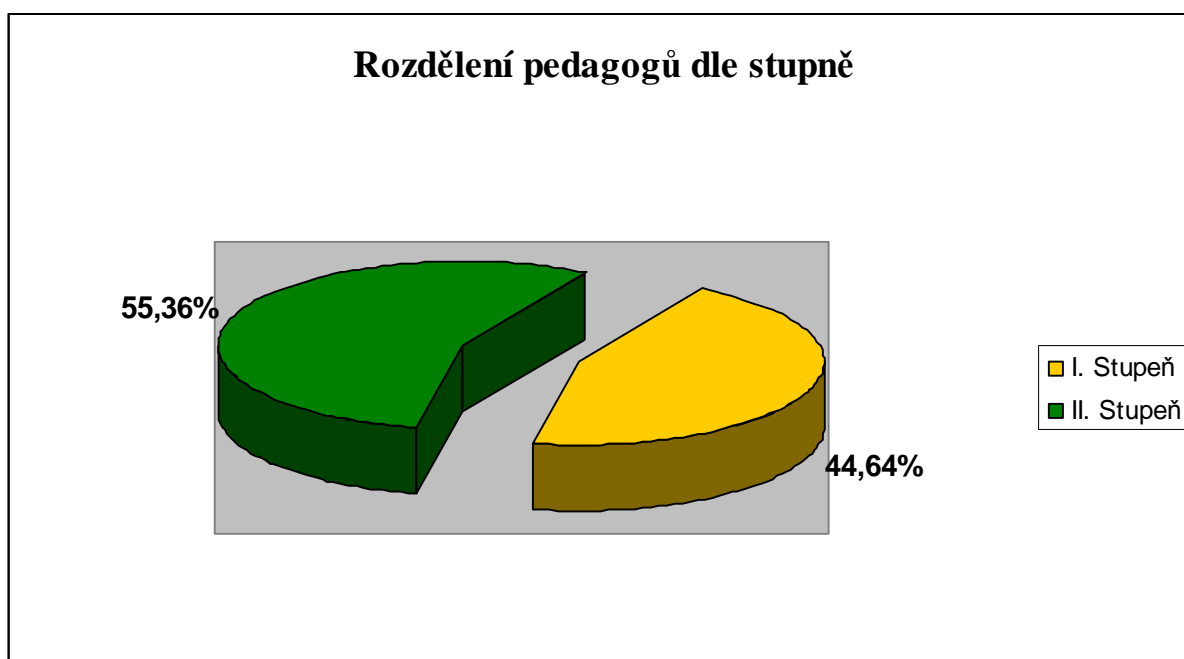
Na kterém stupni základní školy a ve kterém ročníku učíte sexuální výchovu nebo její základy?

- a) první stupeň - ... ročník
- b) druhý stupeň - ... ročník

Ve třetí otázce jsem zjišťovala, na jakém stupni učitelé vyučují výuku k partnerství, manželství a rodičovství. Z grafu je patrné, že z celkového počtu respondentů jich na druhém stupni učí 55,36 %, na prvním 44,64 % (tab. 3, obr. č. 3).

Tab. č. 3 *Rozdělení respondentů dle stupně, na kterém vyučují*

Rozdělení pedagogů dle stupně		
	Celkem	(%)
I. Stupeň	25	44,64
II. Stupeň	31	55,36
Celkový součet	56	100

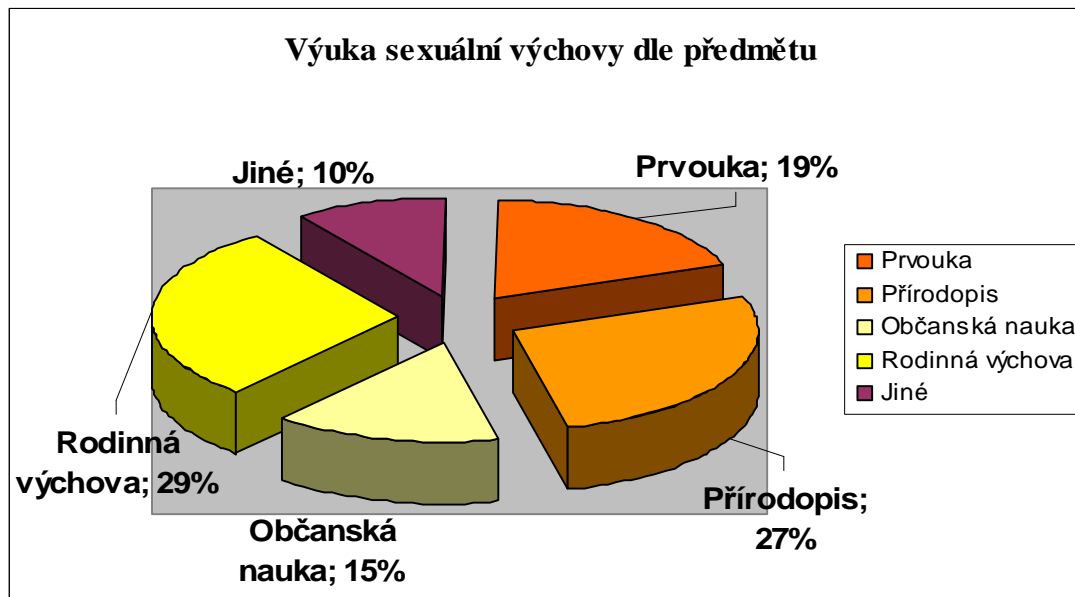
Obr. č. 3 *Rozdělení respondentů dle stupně, na kterém vyučují*

Otázka číslo 4

Ve kterém předmětu sexuální výchovu vyučujete?

- a) prvouka
- b) přírodopis
- c) občanská nauka
- d) rodinná výchova
- e) jiný předmět – který

Tato otázka je zaměřena na jednotlivé předměty, ve kterých je problematika sexuální výchovy vyučována. Grafické znázornění ukazuje, že nejvíce z dotázaných učitelů vyučuje problematiku sexuální výchovy na druhém stupni v předmětu Rodinná výchova, tedy 23 respondentů. Méně často potom v přírodopisu, tedy 21 respondentů. Prvouku vyučuje 14 z dotázaných respondentů a Občanskou výchovu 8 respondentů. V položce Jiné odpovědělo 7 respondentů předmět Přírodověda, 1 respondent předmět Výchova ke zdraví a 1 respondent předmět Péče o dítě. Nutno poznamenat, že poslední dva zmíněné předměty nepatří do standardních vyučovacích předmětů dle osnov MŠMT (obr. č. 4).

Obr. č. 4 Rozdělení respondentů dle předmětu, který vyučují

Otázka číslo 5

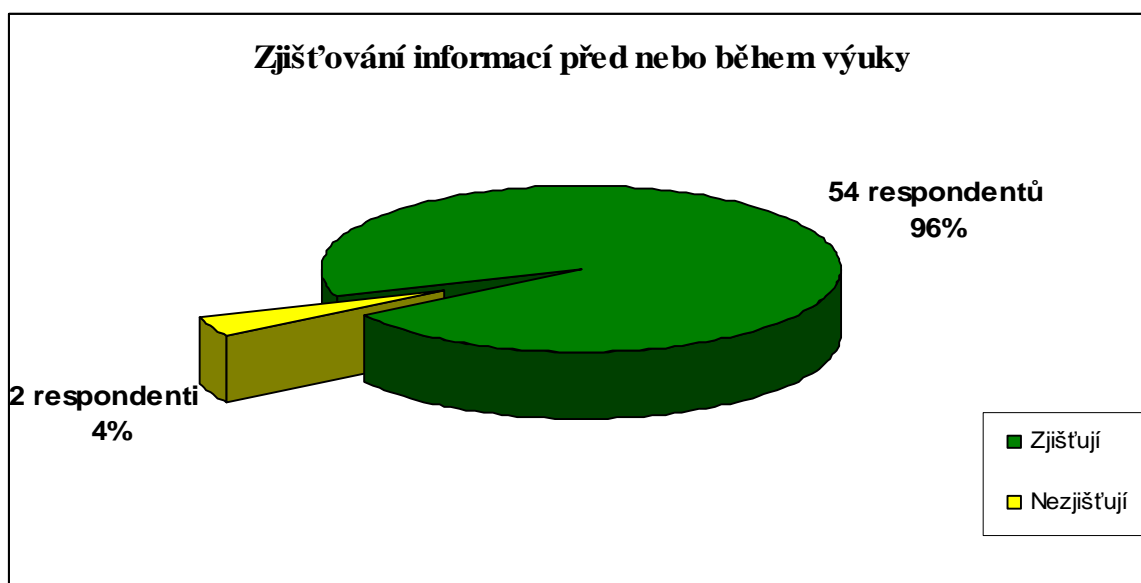
Zjišťujete během výuky, zda mají děti o probíraném tématu již nějaké informace?

- a) ano
- b) ne

V této otázce jsem se chtěla dozvědět, zda učitelé zjišťují během výuky konkrétního tématu dosavadní informovanost žáků o problematice. Z grafu je vidět, že více než 95 % pedagogů zjišťuje dosavadní znalosti žáků, což má velký význam pro další návaznost výuky (tab. 5, obr.č.5).

Tab. č. 5 *Rozdělení respondentů dle dotazování žáků ohledně dosavadních informací*

	Zjišťují	Nezjišťují	Celkem
Počet respondentů	54	2	56
(%)	96	4	100

Obr. č. 5 *Rozdělení respondentů dle dotazování žáků ohledně dosavadních informací*

Otázka číslo 6

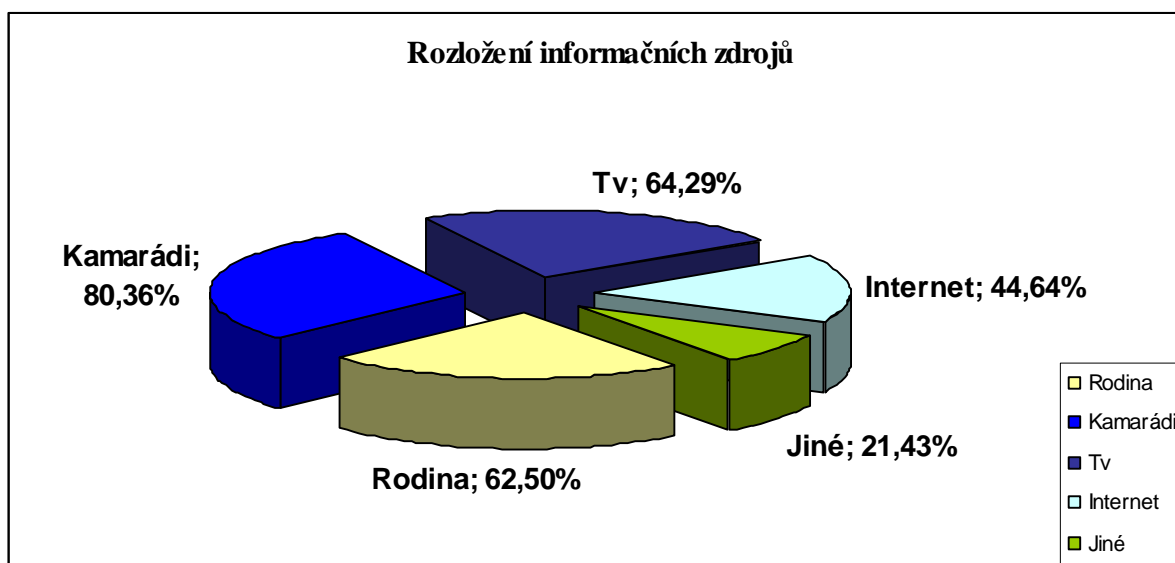
Pokud již nějaké informace mají, odkud je získali?

- c) rodina
- d) kamarádi
- e) televize, rozhlas
- f) internet
- g) jiné.....

Tato otázka zjišťuje zdroje, ze kterých školáci získávají informace z oblasti výchovy k partnerství, manželství a rodičovství. Dle grafu je vidět, že nejvíce informací získávají děti od svých kamarádů, tedy v celých 80,36 %. Dalším nejčastějším zdrojem je televize, kterou označilo 64,29 % respondentů, rodina se umístila až jako třetí v pořadí, následuje internet a jiné zdroje, ve kterých respondenti poskytli odpovědi jako jsou časopisy a knihy (tab.č.6, obr.č.6).

Tab. č. 6 Rozdělení respondentů dle odpovědi z oblasti informačních zdrojů

Rozložení informačních zdrojů		
Zdroj	Počet	(%)
Rodina	35	62,50
Kamarádi	45	80,36
Tv	36	64,29
Internet	25	44,64
Jiné	12	21,43
Celkem	56	100

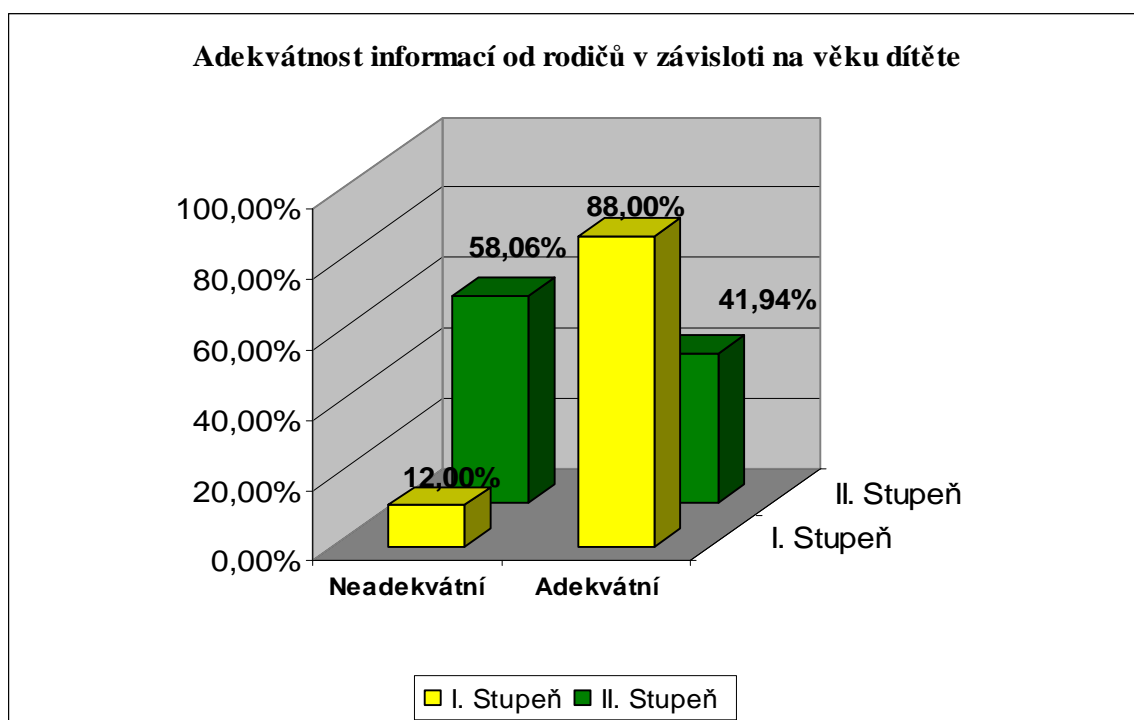

Obr. č. 6 Rozdělení respondentů dle odpovědi z oblasti informačních zdrojů

Tato zjištění se mi zdála velmi neuspokojivá, dále jsem tedy s těmito daty pracovala a analyzovala jsem je s informacemi získanými z otázky číslo 3, kde jsem se ptala pedagogů, na jakém učí stupni, a z otázky číslo 7, ve které zjišťuji, zda informace, které děti již mají, jsou adekvátní a dostatečné. Následující graf ukazuje, že učitelé na prvním stupni považují informace za adekvátní ve více než 80 %, názor pedagogů na druhém stupni je spíše opačný. Informace považuje za dostatečné pouze 41 % dotázaných respondentů (tab.č.7, obr.č.7).

Tab. č. 7 *Rozdělení adekvátnosti informací dle stupně*

Rodina	1. stupeň		2. stupeň		Celkový součet
	počet	%	počet	%	
Nedostatečné info.	3	12,00	18	58,06	21
Dostatečné info.	22	88,00	13	41,94	35
Celkový součet	25	100,00	31	100,00	56

Obr. č. 7 *Rozdělení adekvátnosti informací dle stupně*

Otázka číslo 7

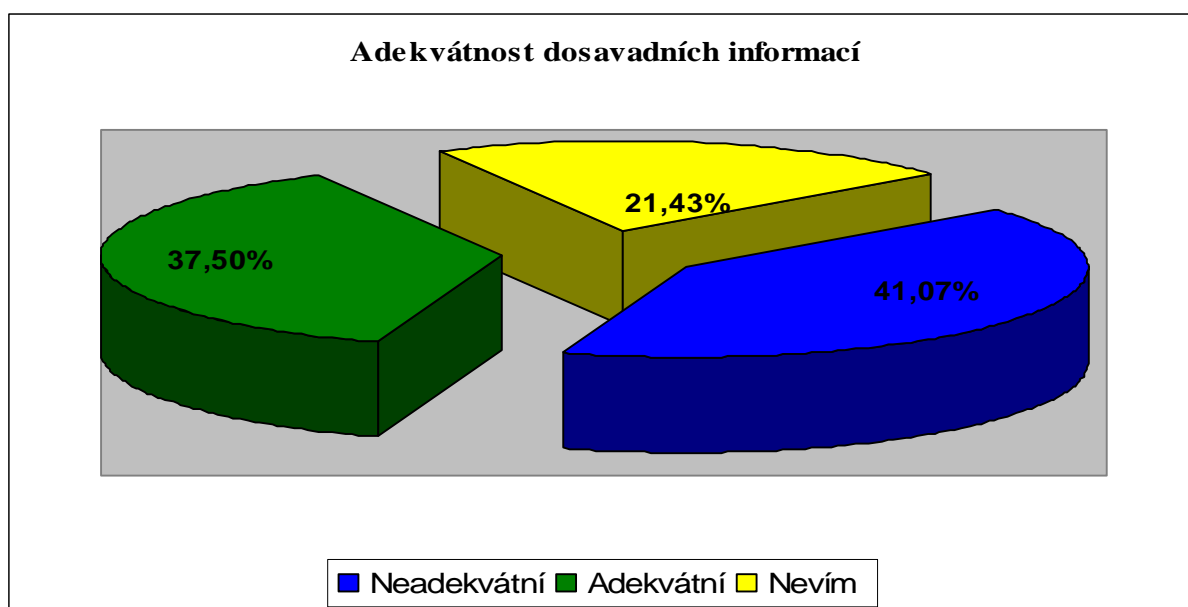
Domníváte se, že získané informace mimo výuku jsou adekvátní a dostatečné?

- a) ano
- b) ne
- c) nevím, nepřemýšlel/a jsem o tom

V této otázce jde o zjištění kvality informací z oblasti sexuality, které děti již mají. Zajímalo mě, jak učitelé posuzují komplexní znalosti dětí bez rozlišení zdrojů těchto informací. Již u předchozí otázky jsem pracovala z informacemi, které mi tato otázka poskytla, proto zde již jen pro úplnost uvedu pomocí tabulky a grafu vyhodnocení této otázky (tab. č. 8, obr. č. 8). Se získanými daty jsem dále pracovala a porovнала názor učitelů z prvního a druhého stupně na komplexní adekvátnost informací. Výsledky získané analýzou těchto dat mě překvapily, proto jsou pro zajímavost zobrazeny i pomocí tabulky a grafu (tab. č. 9, obr.č. 9).

Tab. č. 8 *Rozdělení respondentů dle adekvátnosti informací, které jejich žáci mají*

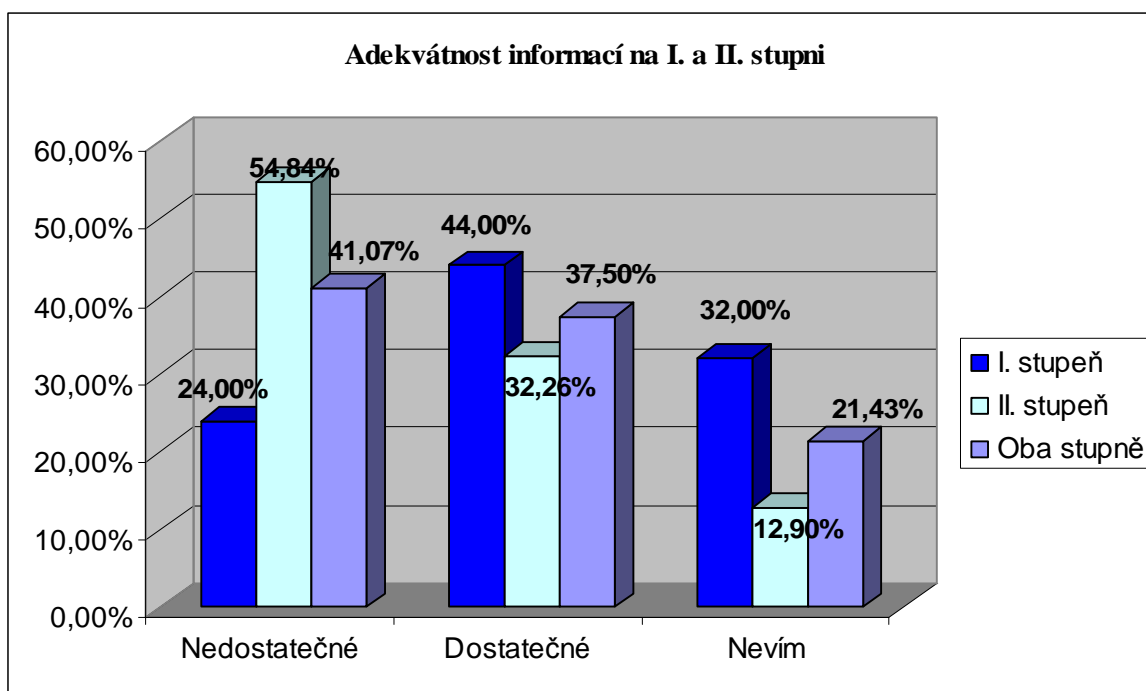
Adekvátnost dosavadních informací dle hodnocení pedagogů								
	Nedostatečné	(%)	Dostatečné	(%)	Nevím	(%)	Celkový součet	(%)
Počet respondentů	23	41,07	21	37,50	12	21,43	56	100

Obr. č. 8 *Rozdělení respondentů dle adekvátnosti informací, které jejich žáci mají*

Tab. č. 9 Rozdělení adekvátnosti informací dle stupně základní školy

Adekvátnost informací dle stupně, na kterém pedagogové učí						
	počet 1. stupeň	(%)	počet 2. stupeň	(%)	Celkový součet	(%)
Nedostatečné	6	24,00	17	54,84	23	41,07
Dostatečné	11	44,00	10	32,26	21	37,50
Nevím	8	32,00	4	12,90	12	21,43
Celkový součet	25	100,00	31	100,00	56	100,00

Obr. č. 9 Rozdělení adekvátnosti informací dle stupně základní školy

Otázka číslo 8

Máte někdy při výuce sexuální výchovy problémy hovořit o některých tématech?

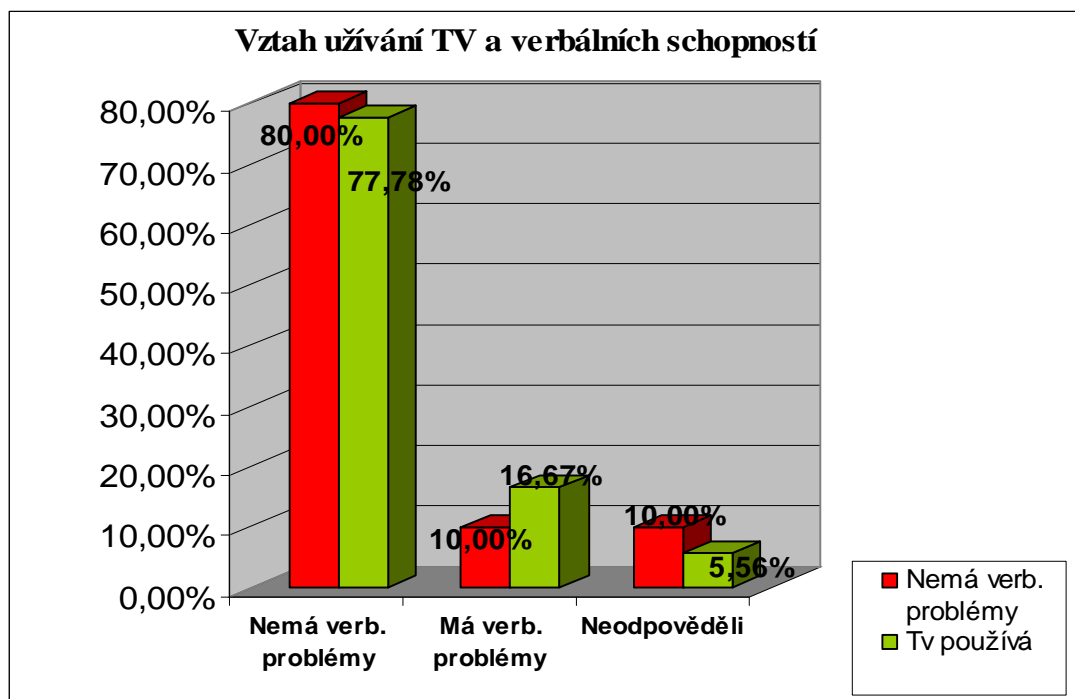
- a) ano
- b) ne
- c) nevím

Předchozí otázky byly zaměřeny na zjištění názorů učitelů na dosavadní znalosti žáků z oblasti sexuality. V této otázce se však zajímám o subjektivní pocity učitele během výuky, které by mohly negativně ovlivnit vyučování. Z grafu je však vidět, že při výuce většina učitelů, tedy celých 80 % nemá problém hovořit s dětmi i o tématech z oblasti sexuální problematiky. Toto zjištění se mi zdálo velmi zajímavé a překvapivé, proto jsem tato data dále

podrobila analýze v kontextu s tím, jaké výukové metody jednotliví učitelé používají. V následující tabulce a grafickém znázornění stojí za povšimnutí především levý a prostřední sloupec, který znázorňuje metody výuky v kontextu s negativní nebo pozitivní odpovědí pedagogů na otázku, zda při výuce mají nějaké verbální problémy (tab. č. 10, obr. č. 10).

Tab. č. 10 *Rozdělení dle výukové metody a verbálních schopností*

Vztah užívání TV a verbálních schopností pedagogů					
Verbální problémy	TV neužívá		TV užívá		Celkový součet
	počet	%	počet	%	
Nemá verb. problémy	16	80,00	28	77,78	44
Má verb. problémy	2	10,00	6	16,67	8
Neodpověděli	2	10,00	2	5,56	4
Celkový součet	20		36		56

Obr. č. 10 *Rozdělení dle výukové metody a verbálních schopností*

Otázka číslo 9

Pokud jste na otázku č. 9 odpověděl/a ano, napište prosím, která témata jsou pro vás problémová. (Pokud jste označil/a odpověď b) nebo c), přejděte prosím na otázku č.11).

.....

Na tuto otázku měli odpovídat pouze respondenti, kteří při předchozí otázce odpověděli, že při výuce sexuální výchovy mají problémy, tedy pouze 10 % všech dotázaných. Měly napsat témata, při kterých mají nepříjemné pocity ve smyslu studu, pocitu trapnosti aj. Mezi nepříjemnými tématy se opakovaně objevila problematika porodu, potratu, pornografie, sexuálního zneužívání, prostituce, prevence pohlavních chorob a sexuálních úchylek. Vzhledem k tomu, že na tuto otázku odpovídalo jen malé procento dotázaných, jsem s těmito informacemi dále nepracovala, jelikož analýza a validita získaná použitím těchto dat by byla diskutabilní.

Otázka číslo 10

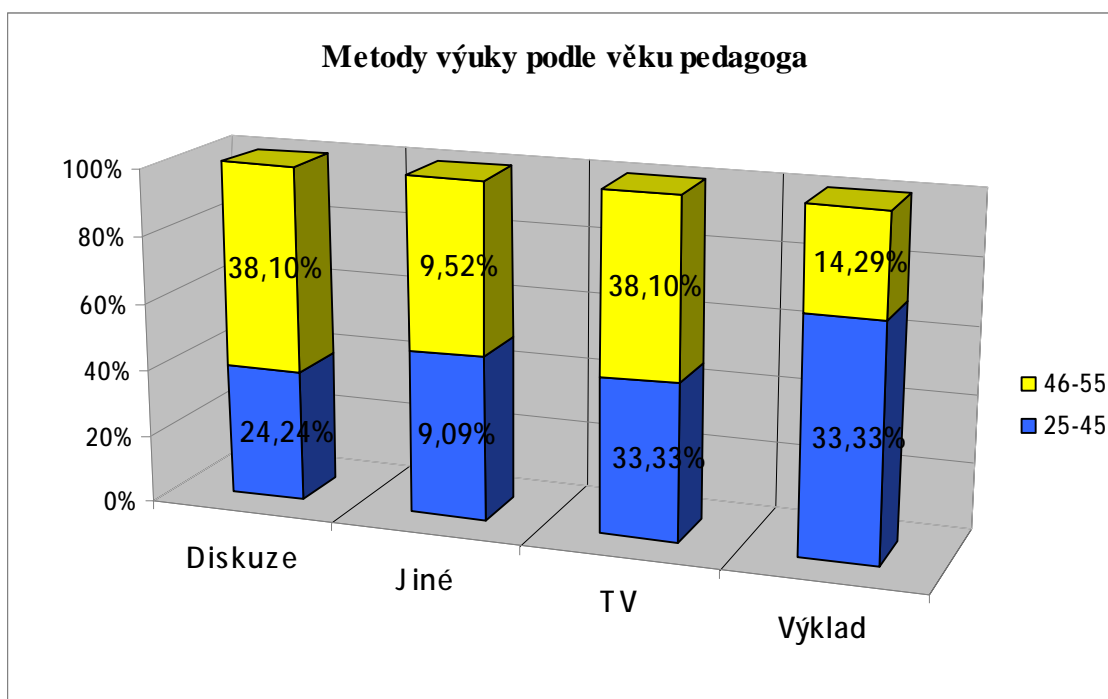
Jakou výukovou metodu používáte při výuce tématu, které pro vás není příjemné (bezproblémové)?

- d) běžný výklad
- e) diskuze
- f) videoprojekce, PC
- g) jiná – jaká výuková metoda

Tato otázka byla zaměřená na způsoby výuky, jaké učitelé nejčastěji při svých hodinách používají pro témata z oblasti sexuální výchovy. V tabulce je vidět, že nejvíce pedagogů využívá jako výukovou metodu videoprojekci a to celých 35,71 %. Další nejužívanější metodou je diskuze a poté výklad. Jiné metody než uvedené používá pouze 8,93 % dotázaných pedagogů. Získané informace jsem tedy analyzovala a dále zhodnotila v kontextu s věkem pedagogů. Tabulka pod textem zobrazuje výsledky této analýzy a je doplněna grafickým znázorněním. V grafu neuvádím třetí věkovou kategorii, jelikož výzkumný vzorek obsahuje pouze minimum respondentů v tomto věku, nebylo by proto validní tento vzorek srovnávat s ostatními věkovými kategoriemi (tab. č. 11, obr. č. 11).

Tab. č. 11 *Rozdělení respondentů dle metod výuky a věkové kategorie*

Metody výuky dle věku pedagoga								
Věk pedagogů	A 25-45		B 46-55		C 56 a více			
Metody výuky	A	A (%)	B	B (%)	C	C (%)	Celkem	(%)
Diskuze	8	14,29	8	14,29	0	0,00	16	28,57
Jiné	3	5,36	2	3,57	0	0,00	5	8,93
TV	11	19,64	8	14,29	1	1,79	20	35,71
Výklad	11	19,64	3	5,36	1	1,79	15	26,79
Celkový součet	33	58,93	21	37,50	2	3,57	56	100

Obr. č. 11 *Rozdělení respondentů dle metod výuky a věkové kategorie*

Otázka číslo 11

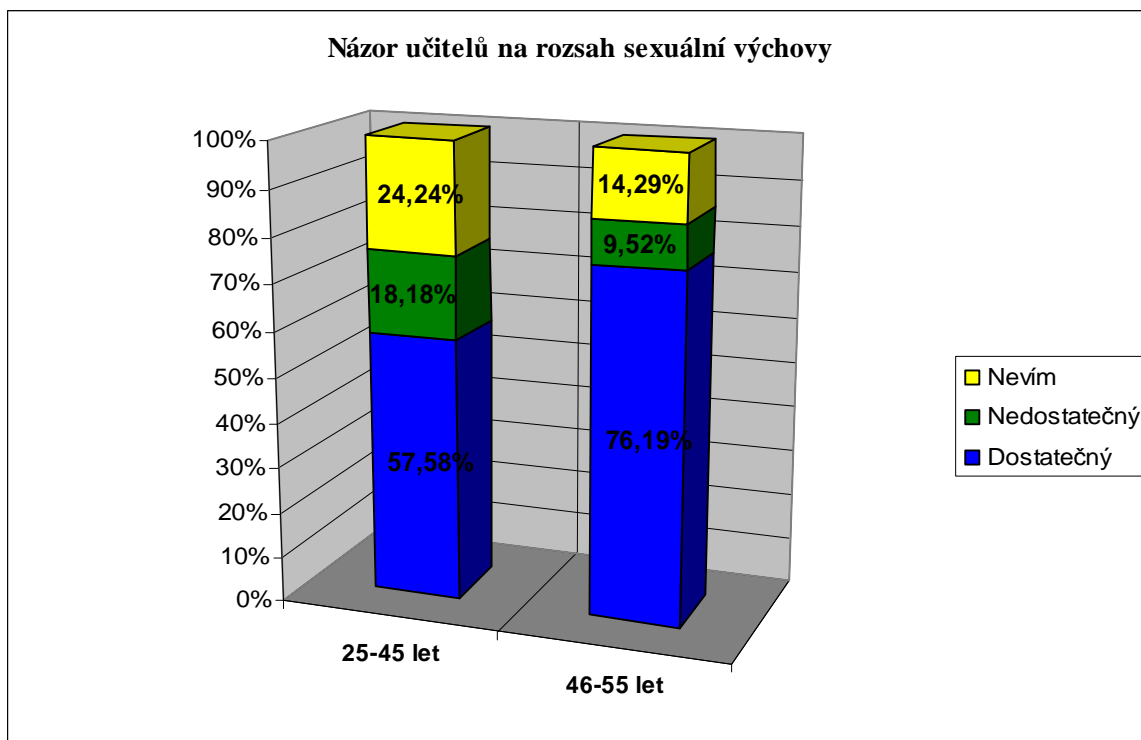
Myslíte si, že je rozsah výuky sexuální výchovy na základní škole dostatečný?

- a) ano
- b) ne
- c) nevím, nepřemýšlel/a jsem o tom

Pomocí této otázky se snažím zjistit názor učitelů na rozsah učiva sexuální problematiky na základní škole. Jedná se o uzavřenou otázku, proto její vyhodnocení nebylo těžké. Zaměřila jsem se tedy ještě dále na získané informace a posoudila jsem je z věkového hlediska. Opět jsem vyřadila třetí věkovou skupinu, nicméně oba respondenti odpověděli na otázku, zda si myslí, že je obsah výuky dostatečný, kladně. V grafu je vidět, že většina pedagogů považuje rozsah výuky za dostatečný, v tomto případě nejsou rozdíly z hlediska věku nijak výrazné (tab.č. 12, obr.č.12).

Tab. č. 12 *Názor respondentů na rozsah sexuální výchovy na základní škole*

Názor učitelů na rozsah sexuální výchovy na základní škole dle věku								
Věk	Dostatečný	(%)	Nedostatečný	(%)	Nevím	(%)	Celk. součet	(%)
25-45 let	19	57,58	6	18,18	8	24,24	33	61,11
46-55 let	16	76,19	2	9,52	3	14,29	21	38,89
Celk. součet	35	64,81	8	14,81	11	20,37	54	100

Obr. č. 12 *Názor respondentů na rozsah sexuální výchovy na základní škole*

Otázka číslo 12

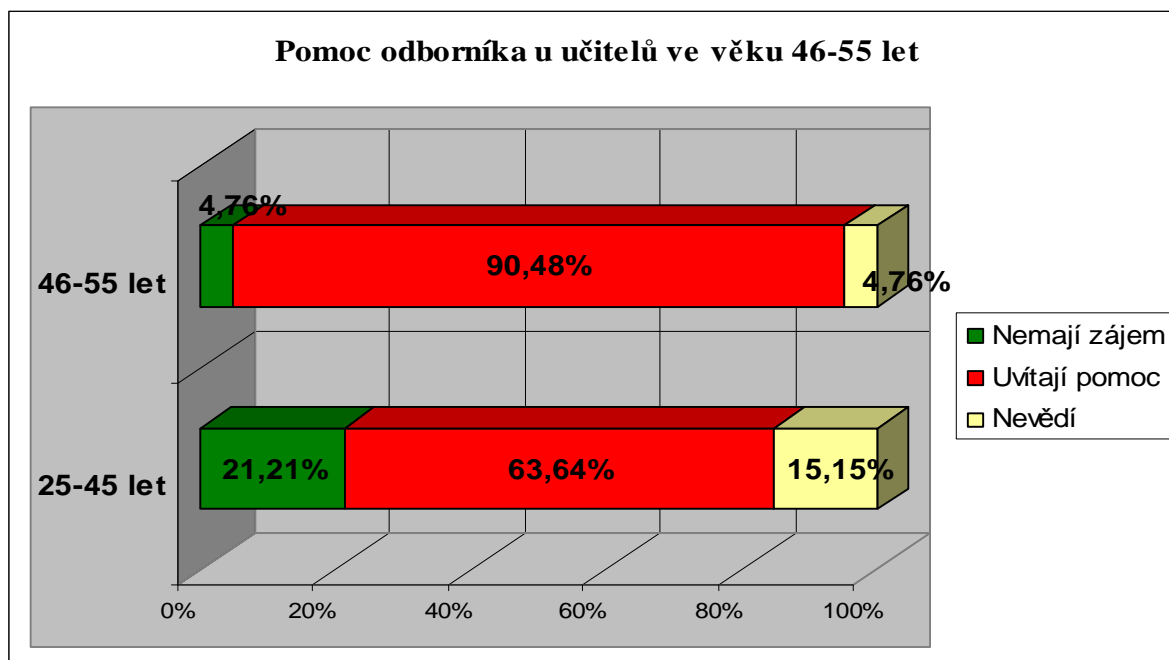
Uvítal/a byste při výuce sexuální výchovy pomoc porodní asistentky nebo jiných odborníků?

- a) ano
- b) ne
- c) nevím, nepřemýšlel/a jsem o tom

Tato otázka se zaměřuje na všeobecný názor učitelů, zda by při výuce sexuální výchovy uvítaly pomoc odborníka. Opět se jedná o otázku uzavřenou, zhodnocení tedy nebylo příliš obtížné, proto jsem se rozhodla podrobit získaná data další analýze a pokusila jsem zjistit, jaký názor na pomoc odborníka mají učitelé ve věku 46-55 let. Tabulka a graf tedy zobrazují jak komplexní informace o tom, zda je pomoc odborníků při výuce žádoucí, tak i konkrétní názor učitelů z věkové kategorie 46-55 let (tab. č. 13, obr. č. 13).

Tab.č. 13 *Rozdělení respondentů dle věkové kategorie a jejich zájmu o pomoc odborníka*

Pomoc odborníka								
Věk	Nemají zájem	(%)	Uvítají pomoc	(%)	Nevědí	(%)	Celk. součet	(%)
25-45	7	21,21	21	63,64	5	15,15	33	100
46 - 55	1	4,76	19	90,48	1	4,76	21	100
Celk. součet	8	14,81	40	74,07	6	11,11	54	100

Obr. č. 13 *Rozdělení respondentů dle věkové kategorie a jejich zájmu o pomoc odborníka*

Otázka číslo 13

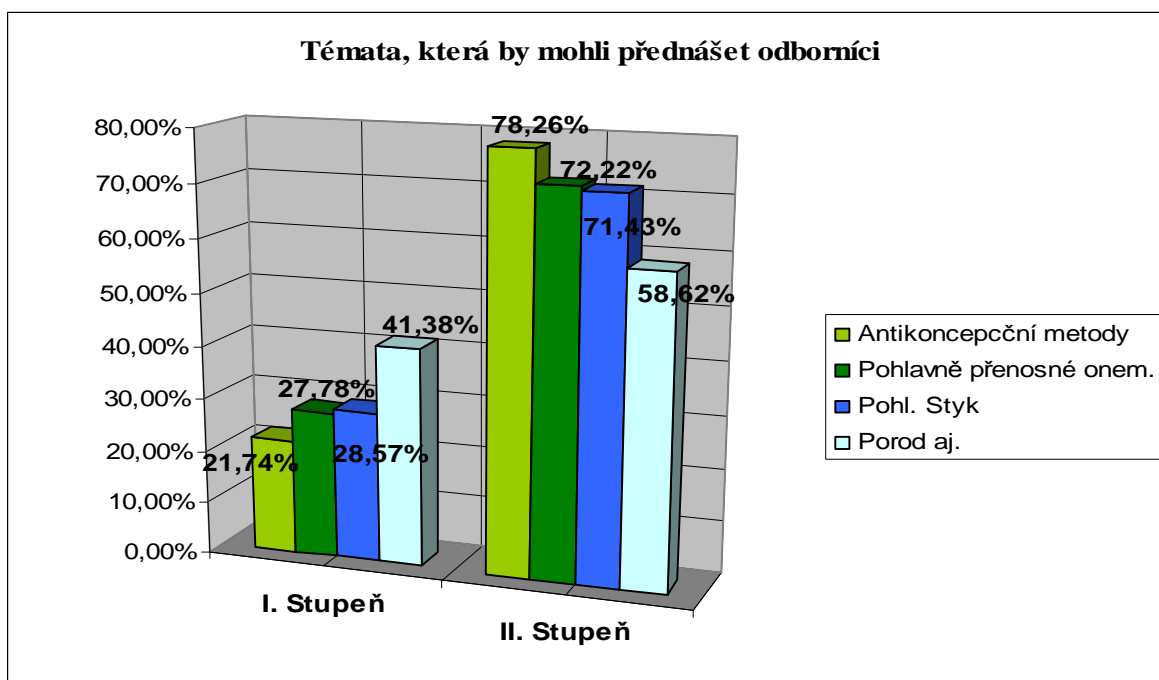
Pokud jste na předcházející otázku odpověděl/a ano, napište témata, při kterých byste uvítali/a odbornou pomoc.

.....
.....

V této analýze jsem získala přehled o tématech, při jejichž výuce by pedagogové uvítali pomoc. Nejvíce žádané téma je problematika porodu a to bez ohledu na stupeň, na kterém učitelé vyučují. Dalším často žádaným tématem je oblast antikoncepčních metod, učitelé by přivítali pomoc i při výuce tematiky pohlavně přenosných onemocnění a pohlavního styku. V tabulce a grafu jsou zaznamenané získané informace a dále jsou rozděleny dle stupně, na kterém pedagogové vyučují (tab. č. 14, obr. č. 14).

Tab. č. 14 Výčet témat, která by mohli přednášet odborníci

Témata, která by mohli přednášet odborníci								
	Antikoncepční metody	(%)	Pohlavně přenosné onem.	(%)	Pohl. Styk	(%)	Porod aj.	(%)
I. Stupeň	5	21,74	5	27,78	4	28,57	12	41,38
II. Stupeň	18	78,26	13	72,22	10	71,43	17	58,62
Celkový součet	23	100	18	100	14	100	29	100

Obr.č.14 Výčet témat, která by mohli přednášet odborníci

Otázka číslo 14

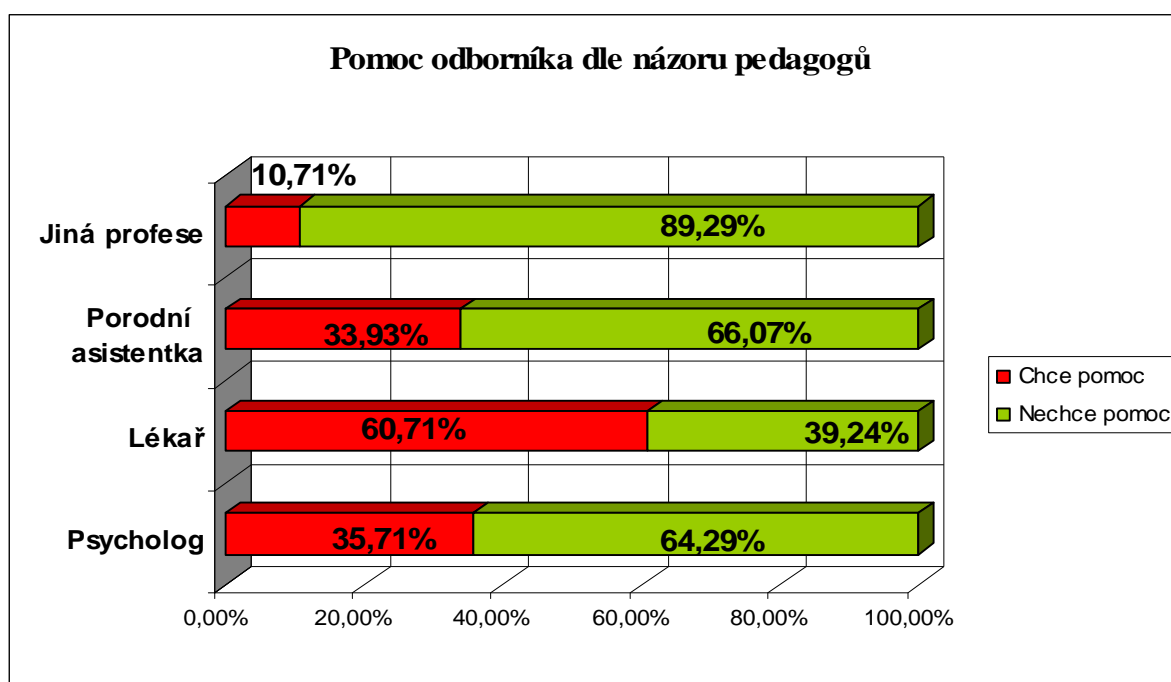
Pokud jste na předchozí otázku odpověděl/a ano, napište prosím, jaký odborník by to měl být.

- d) psycholog
- e) lékař
- f) porodní asistentka
- g) jiný.....

Cílem této otázky bylo zjistit, s jakým odborníkem by pedagogové rádi spolupracovali při výuce výchovy k partnerství, manželství a rodičovství. V tabulce a grafickém znázornění je vidět, že učitelé by preferovali pomoc lékaře a to v 60 %, o polovinu méně pedagogů by uvítalo pomoc psychologa, tedy 35,71 %, porodní asistentka se umístila až na třetím místě s 33,93 %. Položka Jiné profese obsahovala odpovědi typu zdravotní sestra, policie a znalec trestního práva (tab. č. 15, obr. č. 15).

Tab. č. 15 Rozdělení respondentů dle jejich zájmu o pomoc konkrétního odborníka

Pomoc odborníka dle názoru pedagogů								
	Psycholog	(%)	Lékař	(%)	Porodní asistentka	(%)	Jiná profese	(%)
Ano	20	35,71	34	60,71	19	33,93	6	10,71
Ne	36	64,29	22	39,24	37	66,07	50	89,29
Celkem	56	100	56	100	56	100	56	100

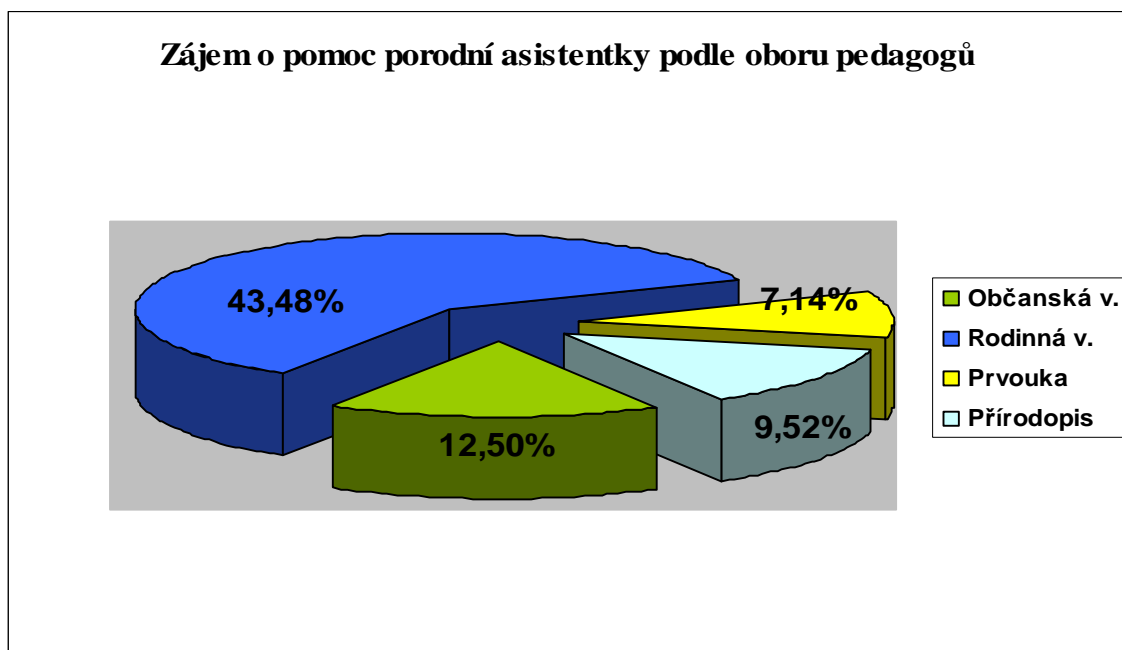

Obr. č. 15 Rozdělení respondentů dle jejich zájmu o pomoc konkrétního odborníka

Se získanými informacemi jsem dále pracovala a snažila jsem se porovnat učitele dle toho, jakého odborníka by při výuce přivítaly v kombinaci s tím, jaký výukový předmět učí. Zaměřila jsem se na učitele rodinné výchovy, protože v tomto předmětu je nejvíce témat z oblasti sexuality. Nejvíce by pomoc porodní asistentky uvítali právě pedagogové, kteří vyučují rodinnou výchovu a to celých 43,48 %, učitelé ostatních předmětů mají o pomoc porodní asistentky zájem minimální. Výsledky analýzy jsou zobrazeny v tabulce a grafu pod textem (tab.č. 16, obr.č. 16).

Tab.č. 16 *Rozdělení respondentů dle jejich oboru a zájmu o pomoc porodní asistentky*

Zájem o pomoc porodní asistentky dle oboru pedagogů			
	Počet kladných odpovědí	Celkem odpovědělo	Procenta
Občanská v.	1	8	12,50
Rodinná v.	10	23	43,48
Prvouka	1	14	7,14
Přírodopis	2	21	9,52

Obr.č. 16 *Rozdělení respondentů dle jejich oboru a zájmu o pomoc porodní asistentky*

8 Diskuze

V závěrečné, teoreticko-výzkumné práci, která se zaměřuje na problematiku výuky k partnerství, manželství a rodičovství, jsem se snažila zjistit, zda by pedagogové na základní škole uvítali pomoc porodní asistentky při výuce. Dále mě zajímalo, zda mají pocit, že rozsah výuky je dostatečný, jakým způsobem problematiku sexuality předávají svým žákům a zda mají při výuce nějaké problémy ve smyslu studu, pocitu trapnosti aj.

V rámci těchto oblastí jsem si stanovila několik hypotéz, které jsem se snažila výzkumem potvrdit nebo vyvrátit.

Hypotéza č. 1

Alespoň polovina učitelů si myslí, že dosavadní znalosti dětí o určité problematice jsou dostačující.

V této hypotéze jsem se snažila zjistit znalosti dětí z oblasti sexuality bez ohledu na to, jaké byly jejich informační zdroje. Hypotéza se nepotvrdila, protože pouze třetina učitelů si myslí, že informovanost žáků je adekvátní. Pokusila jsem se rozdělit problém do jednotlivých stupňů ZŠ. Učitelé na prvním stupni hodnotí znalosti žáků jako neadekvátní pouze ve 24 %, naproti tomu na druhém stupni je to počet více než dvojnásobný. Tato informace je vzhledem k tomu, že s přibývajícím věkem roste zájem dětí a sexuální problematiku, velmi zarážející.

Hypotéza č. 2

S přibývajícím věkem žáků se zvyšuje jejich zájem o problematiku sexuality, proto se snaží získat další informace komunikací s rodiči.

V rámci této hypotézy jsem nejprve musela zjistit a analyzovat zdroje, odkud děti získávají informace z oblasti sexuality. Na tuto problematiku byla zaměřená otázka v dotazníku, pomocí které jsem získala přehled o zastoupení jednotlivých informačních zdrojů. Výsledek, který jsem získala analýzou dat, je alarmující. Nejvíce informací z oblasti sexuality školáci získávají od svých kamarádů. Dalším nejčastějším zdrojem byla pro žáky televize. Rodina se objevila až na třetím místě. Hůře už se umístily jen jiné zdroje, například knihy a časopisy. Výsledek analýzy tedy nepotvrdil moji hypotézu. Přesto jsem se získanými daty dále pracovala a rozdělila jsem pedagogy na dvě skupiny dle stupně, na kterém učí. Tyto skupiny jsem pak porovnávala s jejich odpověďmi ohledně adekvátnosti informací, které děti dostanou v rodině. Data získaná touto analýzou byla velmi překvapující. Zatímco učitelé

na prvním stupni považují informace získané od rodiny za adekvátní ve více než 80 %, situace na druhém stupni je naprosto opačná. Domnívám se, že tento fakt může být podmíněn vztahem mezi rodiči a dospívajícím dítětem v období puberty. Komunikace mezi rodičem a dítětem je zřejmě více problematická než kdykoliv dříve a to vede k tomu, že informace poskytnuté rodinou se eliminují nebo jsou nedostatečné. Z výše napsaného je jasné, že ačkoliv v ideálním případě by měly informovat své děti rodiče, ne vždy tomu tak je, a proto hraje škola při výuce sexuální výchovy velmi důležitou roli a je nutné, aby informace, které zde děti dostanou, byly dostatečné jak v oblasti kvality tak i kvantity.

Hypotéza č. 3

Většina učitelů používá jako výukovou metodu videoprojekci.

Vzhledem k tomu, že efektivnost výuky velmi záleží právě na zvoleném typu výukové metody, jsem se pokusila zjistit, jaké výukové metody dotazovaní respondenti nejvíce používají. Hypotéza se potvrdila, jelikož videoprojekci používá více než 35 % dotázaných pedagogů. Při analýze dat mě dále zajímalo, kolik respondentů zodpoví položku „jiná“. Výsledek mě velmi zklamal, protože jen 8,93 % učitelů označilo, že při své výuce využívá i moderní metody výuky jako například brainstorming, situační hry, demonstrační metody a další. Ačkoliv je jasné, že videoprojekce není nejvhodnější metodou výuky, přesto je jako výukový prvek nejužívanější. Vhodnější by dle mého názoru byla kombinace několika metod, například brainstorming, výklad, videoprojekce a následná diskuze k tématu. Předpokladem však je nejen aktivita samotného pedagoga ale i dostatek jeho znalostí a otevřenosti. Jinou možností je pak zvolit pomoc odborníka, který je v dané problematice dostatečně znalý. Žáky upoutá už tím, že jde o osobu jinou a neznámou, navíc může informace doplnit zajímavými příklady z praxe.

Se zjištěnými informacemi jsem dále pracovala a porovnávala jsem odpovědi pedagogů ohledně výukové metody, kterou užívají, v kontextu s tím, jak odpověděli na otázku v dotazníku, zda mají při výuce nějaké problémy hovořit o určitých tématech. Výsledkem je překvapivé zjištění. Ačkoliv 80 % učitelů odpovědělo, že nemá při výuce verbální problémy, více než 77 % z této skupiny dotázaných videoprojekci používá. Bylo by proto možné spekulovat o upřímnosti jejich odpovědí.

Hypotéza č. 4

Učitelé ve věku 25-45 let mají méně často při výuce problémy hovořit o tématech z oblasti sexuality, než učitelé ve věkové kategorii 46-55 let.

Tato hypotéza vychází z myšlenky, že mladší učitelé mají ke svým žákům věkově blíže, a proto pro ně nebude problematické hovořit s nimi o tématech s z oblasti sexuality. Ani tato hypotéza se mi nepotvrdila, jelikož při analýze dat z oblasti metod výuky vyšlo najevo, že pedagogové ve věku 25-45 let jako nejčastější výukovou metodu využívají výklad zřejmě v kombinaci s videoprojekcí. Naproti tomu učitelé ve druhé věkové skupině, tedy 46-55 let výklad minimalizují a soustředí se na diskuzi se svými žáky, kterou doplňují videoprojekcí. Při této analýze jsem vzhledem k nedostatečnému počtu respondentů ve věku 55 a více let nehodnotila, jaké výukové metody využívají.

Hypotéza č. 5

Většina učitelů považuje rozsah učiva sexuální výchovy za dostatečný.

Hypotéza č. 6

Učitelé ve věku 25-45 let nepovažují rozsah učiva za dostačující

Hypotéza č. 5 se potvrdila, více než 60 % pedagogů si myslí, že rozsah výuky je dostatečný. Vzhledem k následující hypotéze jsem se pokusila porovnat tento výsledek v kontextu s věkovými kategoriemi, nicméně v této otázce je názor učitelů poměrně vyrovnaný, takže ani při analýze vztažené k věku pedagogů jsem nezjistila výrazné rozdíly. Tato hypotéza se tedy nepotvrdila, protože pouze 18 % dotázaných pedagogů ve věku 25-45 let si myslí, že rozsah učiva je nedostatečný.

Po shlédnutí osnov se s převažujícím kladným názorem pedagogů také ztotožňuji, ale musím upozornit, že ačkoliv osnovy mluví jasně, záleží na individuálním podání pedagoga, zda informace, které žákům přednese, budou vzhledem k náplni osnov dostatečné či nedostatečné.

Hypotéza č. 7

Více než polovina učitelů ve věku 46-55 let by uvítala pomoc odborníka.

Tato hypotéza se potvrdila, jelikož více než 80 % pedagogů ve věku 46-55 let by uvítalo pomoc odborníka ve výuce.

Tato data jsem však zhodnotila i komplexně a z analýzy vyplynulo následující zjištění. Přestože většina učitelů uvedla, že nemá při výuce problémy hovořit o tématech z oblasti sexuality, drtivá většina ze všech dotázaných by byla ráda, kdyby jim při výuce pomáhal odborník. Na tomto místě musím též uvést, že dvě respondenty uvedly, že na jejich škole pořádají pro dívky z 9. ročníku besedu s gynekologem. Vzhledem k tomu, že dotazník byl anonymní, nevím, zda se jednalo o učitelky z totožné školy, nebo každá působila na jiné základní škole. Nicméně besedy s odborníkem jsou dle mého názoru velkým přínosem do výuky.

Hypotéza č. 8

Největší zájem o pomoc porodní asistentky mají učitelé rodinné výchovy.

V poslední otázce v dotazníku mohli učitelé označit, s jakým odborníkem by nejraději v hodinách spolupracovali. Výsledkem analýzy dat je zjištění, že více než 60 % dotázaných by při výuce nejraději uvítalo pomoc lékaře. Více než 33 % pedagogů by uvítalo pomoc psychologa a více než 33 % porodní asistentky. Toto zjištění mě nemile překvapilo. Vzhledem ke znění poslední hypotézy jsem s daty dále pracovala a vyhodnotila jsem odpovědi učitelů rodinné výchovy ohledně pomoci porodní asistentky. Z celkového počtu 23 pedagogů, kteří učí rodinnou výchovu jich 10 odpovědělo kladně, tedy více než 40% těchto učitelů by uvítalo pomoc porodní asistentky při výuce. Učitelé, kteří vyučují občanskou výchovu, by souhlasili s pomocí porodní asistentky ve 12 %, pedagogové učící přírodopis pouze v 9 %, v předmětu prvouka jen v 7 %.

Ačkoliv je výše uvedeno, že nejvíce by pedagogové chtěli spolupracovat s lékařem, přesto kladný výsledek této hypotézy potvrdil mou myšlenku, že největší uplatnění by porodní asistentka našla právě při výuce rodinné výchovy, kde se témata z oblasti sexuality probírají v největším množství.

9 Závěr

Výuka k partnerství, manželství a rodičovství na základní škole je pro dospívající mladé lidi velkým a potřebným zdrojem informací. Ačkoliv stěžejní vědomosti by děti měly získat v rodině, ne vždy tomu tak je. Ve své práci jsem se snažila zjistit kvalitu výuky i dosavadní znalosti dětí. Zaměřila jsem se také na zjištění výukových forem, které pedagogové používají při výuce témat souvisejících se sexualitou. V neposlední řadě mě zajímal názor pedagogů na odbornou pomoc porodní asistentky ve výuce.

Výsledkem celé práce je zjištění, že většina pedagogů používá jako nejčastější výukovou metodu videoprojekci, ačkoliv uvedli, že při výuce sexuální výchovy nemají problémy hovořit o tématech z oblasti sexuality. Přesto by valná většina z nich přivítala odbornou pomoc a to nejvíce od lékaře. Domnívám se, že příčinou tohoto všeobecného názoru je velká společenská i profesní prestiž, které se toto povolání těší. Naproti tomu učitelé rodinné výchovy by uvítali pomoc porodní asistentky až 4 x častěji než učitelé jiných předmětů, jejichž součástí je i problematika sexuality. Co se týče adekvátnosti informací, které děti již mají, je velký rozdíl v tom, jak je hodnotili učitelé na prvním a druhém stupni. Zatímco na prvním stupni jsou informace dle názoru pedagogů adekvátní, na druhém stupni je situace podstatně horší. Při bližším zkoumání informací, které děti mají od rodiny vyšlo najevo, že učitelé na prvním stupni považují informace za dostatečné a adekvátní až v 80 %, na druhém stupni je situace naprosto opačná. Lze tedy říci, že s přibývajícím věkem školáka se jeho komunikace s rodiči na téma sexualita rapidně zhoršuje.

Celkově lze říci, že výuka doplněná o konfrontaci studentů s jakýmkoliv odborníkem je efektivnější a pro žáky jistě zábavnější. Porodní asistentka má ve svých kompetencích edukační činnost, není tedy důvod, proč by se nemohla angažovat i na jiném poli než jen čistě zdravotnickém. Celkově by tato její činnost mohla pozdvihnout prestiž tohoto povolání v očích veřejnosti a zvýšit důvěru obyvatelstva v její schopnosti, což by se mohlo projevit zpětně i na poli zdravotnickém.

Soupis bibliografických citací

1. MACHOVÁ, J.; HAMANOVÁ, J, *Reprodukční zdraví v dospívání (příručka k sexuální výchově)*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství H & H, 2002. ISBN 80-86022-94-3
2. HAJNOVÁ, R.; KLEINOVÁ, S, *Průvodce sexuální výchovou pro základní a střední školy*. 1. vyd. Brno: Institut pro další vzdělávání pracovníků ve zdravotnictví, 2002. ISBN 80-7013-359-7.
3. KALHOUS, Z.; OBST, O, *Školní didaktika*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 1998. ISBN 80-7067-920-4.
4. ŠULOVÁ, L, *Jak učit výchovu k manželství a rodičovství?*. 1. vyd. Praha: Grada, 1995. ISBN 80-7169-218-2.
5. MŠMT ČESKÉ REPUBLIKY. *Prvouka – učební osnovy*. 1. vyd. Praha: Fortuna, 1999. ISBN 80-7168-634-4.
6. MŠMT ČESKÉ REPUBLIKY.. *Přírodověda – učební osnovy*. 1. vyd. Praha: Fortuna, 1996. ISBN 176-031/6-96.
7. MŠMT ČESKÉ REPUBLIKY. *Občanská výchova – učební osnovy*. 1. vyd. Praha: Fortuna, 1999. ISBN 80-7168-636-0.
8. MŠMT ČESKÉ REPUBLIKY. *Přírodopis – učební osnovy*. 1. vyd. Praha: Fortuna, 1996. ISBN 80-7168-529-1.
9. MŠMT ČESKÉ REPUBLIKY. *Rodinná výchova – učební osnovy*. 1. vyd. Praha: Fortuna, 1996. ISBN 176-032/5-96.

Seznam tabulek v textu

- Tab. č. 1 *Rozdělení respondentů dle pohlaví*
- Tab. č. 2 *Rozdělení respondentů dle věku*
- Tab. č. 3 *Rozdělení respondentů dle stupně, na kterém vyučují*
- Tab. č. 5 *Rozdělení respondentů dle dotazování žáků ohledně dosavadních informací*
- Tab. č. 6 *Rozdělení respondentů dle odpovědi z oblasti informačních zdrojů*
- Tab. č. 7 *Rozdělení adekvátnosti informací dle stupně*
- Tab. č. 8 *Rozdělení respondentů dle adekvátnosti informací, které jejich žáci mají*
- Tab. č. 9 *Rozdělení adekvátnosti informací dle stupně základní školy*
- Tab. č. 10 *Rozdělení dle výukové metody a verbálních schopností*
- Tab. č. 11 *Rozdělení respondentů dle metod výuky a věkové kategorie*
- Tab. č. 12 *Názor respondentů na rozsah sexuální výchovy na základní škole*
- Tab.č. 13 *Rozdělení respondentů dle věkové kategorie a jejich zájmu o pomoc odborníka*
- Tab. č. 14 *Výčet témat, která by mohli přednášet odborníci*
- Tab. č. 15 *Rozdělení respondentů dle jejich zájmu o pomoc konkrétního odborníka*
- Tab.č. 16 *Rozdělení respondentů dle jejich oboru a zájmu o pomoc porodní asistentky*

Seznam obrázků v textu

- Obr. č. 1 *Rozdělení respondentů dle pohlaví*
- Obr. č. 2 *Rozdělení respondentů dle věku*
- Obr. č. 3 *Rozdělení respondentů dle stupně, na kterém vyučují*
- Obr. č. 4 *Rozdělení respondentů dle předmětu, který vyučují*
- Obr. č. 5 *Rozdělení respondentů dle dotazování žáků ohledně dosavadních informací*
- Obr. č. 6 *Rozdělení respondentů dle odpovědi z oblasti informačních zdrojů*
- Obr. č. 7 *Rozdělení adekvátnosti informací dle stupně*
- Obr. č. 8 *Rozdělení respondentů dle adekvátnosti informací, které jejich žáci mají*
- Obr. č. 9 *Rozdělení adekvátnosti informací dle stupně základní školy*
- Obr. č. 10 *Rozdělení dle výukové metody a verbálních schopností*
- Obr. č. 11 *Rozdělení respondentů dle metod výuky a věkové kategorie*
- Obr. č. 12 *Názor respondentů na rozsah sexuální výchovy na základní škole*
- Obr. č. 13 *Rozdělení respondentů dle věkové kategorie a jejich zájmu o pomoc odborníka*
- Obr. č. 14 *Výčet témat, která by mohli přednášet odborníci*
- Obr. č. 15 *Rozdělení respondentů dle jejich zájmu o pomoc konkrétního odborníka*
- Obr. č. 16 *Rozdělení respondentů dle jejich oboru a zájmu o pomoc porodní asistentky*

Seznam příloh

Příloha č. 1 *Dotazník*

Příloha č. 1

Dotazník

Vážení respondenti,

ráda bych Vás tímto dotazníkem požádala o spolupráci na výzkumu, který poslouží jako základ praktické části mé bakalářské práce. Jsem studentkou Fakulty zdravotnických studií Univerzity Pardubice, studijní obor Porodní asistentka. Tématem mé bakalářské práce je Výuka k partnerství, manželství a rodičovství u dětí na základní škole. Dotazník je zcela anonymní a Vaše odpovědi budou použity pouze k výzkumným studijním účelům.

Předem děkuji za Vaši spolupráci.
Lucie Vosmanská

1) Pohlaví:

- a) žena
- b) muž

2) Věk:

- a) 25-45 let
- b) 46-55 let
- c) 56 a více let

3) Na kterém stupni základní školy a ve kterém ročníku učíte sexuální výchovu nebo její základy?

- a) první stupeň - ... ročník
- b) druhý stupeň - ... ročník

4) Ve kterém předmětu sexuální výchovu vyučujete?

- a) prvouka
- b) přírodopis
- c) občanská nauka
- d) rodinná výchova
- e) jiný předmět – který

5) Zjišťujete během výuky, zda mají děti o probíraném tématu již nějaké informace?

- a) ano
- b) ne

6) Pokud již nějaké informace mají, odkud je získaly?

- a) rodina
- b) kamarádi
- c) televize, rozhlas
- d) internet
- e) jiné.....

- 7) **Zdají se vám informace, které děti mají, adekvátní a dostatečné?**
 a) ano
 b) ne
 c) nevím, nepřemýšlel/a jsem o tom
- 8) **Máte někdy při výuce sexuální výchovy problémy hovořit o některých tématech?**
 a) ano
 b) ne
 c) nevím
- 9) **Pokud jste na otázku č. 9 odpověděl/a ano, napište prosím, která témata jsou pro Vás problémová. (Pokud jste označil/a odpověď b) nebo c), přejděte prosím na otázku č.11.)**

- 10) **Jakou výukovou metodu používáte při výuce tématu, které pro Vás není příjemné (bezproblémové)?**
 a) běžný výklad
 b) diskuze
 c) videoprojekce, PC
 d) jiná – jaká výuková metoda
- 11) **Myslíte si, že je rozsah výuky sexuální výchovy na základní škole dostatečný?**
 a) ano
 b) ne
 c) nevím, nepřemýšlel/a jsem o tom
- 12) **Uvítal/a byste při výuce sexuální výchovy pomoc porodní asistentky nebo jiných odborníků?**
 a) ano
 b) ne
 c) nevím, nepřemýšlel/a jsem o tom
- 13) **Pokud jste na předcházející otázku odpověděl/a ano, napište témata, při kterých byste uvítal/a odbornou pomoc.**

- 14) **Pokud jste na předchozí otázku odpověděl/a ano, napište prosím, jaký odborník by to měl být.**
 a) psycholog
 b) lékař
 c) porodní asistentka
 d) jiný.....

